

Nezaměstnanost a její vliv na manželské soužití a rodinnou situaci

Soňa Režná

Bakalářská práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Soňa REŽNÁ**
Osobní číslo: **H09408**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Nezaměstnanost a její vliv na manželské soužití
a rodinnou situaci**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti nezaměstnanosti.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvalitativního výzkumu.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BUCHTOVÁ, Božena et. al. Nezaměstnanost psychologický, ekonomický a sociální problém. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-9006-8.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

KREBS, Vojtěch et. al. Sociální politika. Praha: ASPI a. s., 2005. ISBN 80-7357-050-5.

MAREŠ, Petr. Nezaměstnanost jako sociální problém. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. ISBN 80-86429-08-3.

MATOUŠEK, O., J. KOLÁČKOVÁ a P. KODYMOVÁ. Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin a práce s nimi. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Eva Šalenová

Ústav pedagogických věd

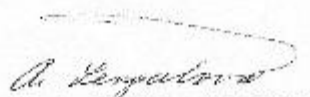
Datum zadání bakalářské práce:

30. listopadu 2011

Termín odevzdání bakalářské práce:

4. května 2012

Ve Zlíně dne 12. ledna 2012

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby⁽¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3⁽²⁾;
- podle § 60⁽³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60⁽³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 22. 9. 2013

.....

1) Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

(1) Vysoká škola nezáměrně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Dissertacní, diplomová, bakalářská a rigorózní práce zalesňovací ochrany a údržby musí být též nejmeně půl pracovních dní před kladním obhajobou zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo nemá-li takového, v místě pracovních veřejných škol, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce požádat na své náklady výpis, který není rozváděným.*

(3) *Přání, že odesláním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 177/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o ochraně náležitých zájmů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nevstupuje škola nebo školská či vzdělávací zařízení, výjevy náhod, ze zájmových potřeb nebo veřejného hospodářského nebo občanského prospěchu k výuce nebo k výkonu povinné díla, využití školou nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školské dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o ochraně náležitých zájmů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 40 Školské dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají na účelích uvedených v ustanovení šestého odstavce v ústí školského díla (§ 35 odst.*

3). *Odpráť-li autor takového díla udělit svolení bez zájmové účelové, mohou se jeho využití domáhat náhradami občanského práva, jeho vůle a souhlas. Ustanovení § 35 odst. 3 zájmové nedotýká.*

(2) *Nemá-li školní jídelna, máte autor školského díla své dílo sdělit či poskytnout jinému účelu, než-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školského díla z výdělků jim dosažených v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělků dosažených školou nebo školským či vzdělávacím zařízením s užitím školského díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Tato práce se zabývá vlivem nezaměstnanosti na manželské soužití a rodinnou situaci.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části: teoretickou a praktickou.

V teoretické části své práce se věnuji problematice nezaměstnanosti, rizikovým skupinám, které jsou ohroženy nezaměstnaností více než jiní, reakcím na ztrátu zaměstnání, důsledkům nezaměstnanosti, ale také tomu, jak působí nezaměstnanost na rodinu nezaměstnaného. V závěru práce nastíním možné formy pomoci nezaměstnaným.

Cílem praktické části je zjištění vlivu nezaměstnanosti na manželské soužití a rodinnou situaci. Cílem výzkumu není zmapovat pouze zhoršený ekonomický stav rodiny, který bývá hlavním důsledkem ztráty zaměstnání jednoho z manželů, ale ponořit se více do hloubky problému a podat tak komplexní obraz života rodiny s nezaměstnaným členem.

Klíčová slova: nezaměstnanost, důsledky nezaměstnanosti, rodina, manželství

ABSTRACT

The topic of my diploma thesis is influence of unemployment on matrimonial coexistence and family situation.

There are two parts in my diploma thesis – the theoretical one and the practical one.

The theoretical part introduces problems of unemployment, risk groups, which are exposure to danger more than other, response on job loss, consequences of unemployment, and the way how unemployment actions on the whole family situation. At the end I outline eventual help to unemployed people.

The objective of the practical part is to find influence on the matrimonial coexistence and the family situation. The purpose of survey isn't only chart worse economic status, which use to be the main result of unemployment, but become absorbed in this problem and afford complex scene of the family live with the unemployment member.

Keywords: unemployment, consequences of unemployment, family, marriage

Poděkování:

Ráda bych poděkovala Mgr. Evě Šalenové za odborné vedení, cenné rady a pomoc při tvorbě mé bakalářské práce.

Rovněž bych chtěla poděkovat paní PhDr. Ivě Pospíšilové, vedoucí oddělení zaměstnanosti na Úřadu práce v Kutné Hoře, která mi byla velmi nápomocna při realizaci výzkumné části.

Dále také děkuji všem blízkým, kteří mi různými způsoby pomáhali a podporovali mne.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10	
I	TEORETICKÁ ČÁST	12
1	NEZAMĚŠTNANOST	13
1.1	CHARAKTERISTIKA NEZAMĚŠTNANÉ OSOBY	13
1.2	TYPLOGIE NEZAMĚŠTNANOSTI	15
1.2.1	Frikční nezaměstnanost	15
1.2.2	Strukturální nezaměstnanost	15
1.2.3	Cyklická nezaměstnanost	16
1.2.4	Skrytá nezaměstnanost	16
1.2.5	Neúplná nezaměstnanost	17
1.3	RIZIKOVÉ SKUPINY OHROŽENÉ NEZAMĚŠTNANOSTÍ	17
1.3.1	Osoby se zdravotním znevýhodněním	17
1.3.2	Mladí lidé	18
1.3.3	Starší lidé.....	19
1.3.4	Ženy.....	19
1.3.5	Lidé s nízkou kvalifikací a bez kvalifikace	20
1.3.6	Romové	20
1.4	STAV NEZAMĚŠTNANOSTI V 1. POLOLETÍ ROKU 2011	21
2	ZTRÁTA ZAMĚŠTNÁNÍ	23
2.1	VÝZNAM PRÁCE PRO ČLOVĚKA.....	23
2.2	REAKCE NA ZTRÁTU ZAMĚŠTNÁNÍ.....	25
2.3	ŽIVOTNÍ STRATEGIE NEZAMĚŠTNANÝCH	27
2.3.1	Strategie spojené s hledáním zaměstnání	27
2.3.2	Strategie související s přežitím v nových podmínkách	28
2.3.3	Strategie zaměřené na překonání stigma nezaměstnanosti	28
3	DŮSLEDKY NEZAMĚŠTNANOSTI	29
3.1	EKONOMICKÉ DŮSLEDKY	29
3.2	SOCIÁLNÍ DŮSLEDKY	29
3.2.1	Ztráta sociálního statusu.....	30
3.2.2	Sociální role nezaměstnaného	31
3.2.3	Sociální izolace	31
3.2.4	Sociální selhání	31
3.3	PSYCHICKÉ DŮSLEDKY NEZAMĚŠTNANOSTI	32
3.4	ZDRAVOTNÍ DŮSLEDKY	34
4	RODINA NEZAMĚŠTNANÉHO	35
4.1	DEFINICE MANŽELSTVÍ A RODINY	35
4.2	FUNKCE RODINY	35
4.3	VLIV NEZAMĚŠTNANOSTI NA MANŽELSKÉ SOUŽITÍ A RODINNOU SITUACI.....	36
5	MOŽNOSTI POMOCI NEZAMĚŠTNANÝM	39
5.1	SLUŽBY ÚŘADŮ PRÁCE	39
5.2	PSYCHOTERAPEUTICKÁ PÉČE	39
II	PRAKTICKÁ ČÁST	41

6	PŘÍPRAVNÁ FÁZE VÝZKUMU	42
6.1	VÝZKUMNÝ PROBLÉM, CÍL VÝZKUMU A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	42
6.2	METODA SBĚRU DAT	43
6.3	POPIS VÝZKUMNÉHO SOUBORU A VZORKU	43
7	REALIZACE VÝZKUMU	45
7.1	METODA ANALÝZY DAT	45
7.2	PŘEDSTAVENÍ RESPONDENTŮ	46
7.3	INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	48
7.3.1	Finanční situace rodiny	49
7.3.2	Trávení volného času	51
7.3.3	Manželské soužití a rodina	53
7.3.4	Psychický a zdravotní stav	55
7.3.5	Přátelské kontakty	58
8	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	60
8.1	DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	61
	ZÁVĚR	62
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	63
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	67
	SEZNAM OBRÁZKŮ	68
	SEZNAM TABULEK.....	69
	SEZNAM PŘÍLOH.....	70

ÚVOD

V dnešní době, kdy se procento nezaměstnanosti stále zvyšuje, lidé již nemyslí na to, aby bylo jejich zaměstnání současně i jejich koníčkem, aby do své práce nemuseli dojíždět, aby měli přátelské vztahy na pracovišti, ale jsou prostě a jednoduše rádi za to, že své zaměstnání mají.

Mnoho z nich totiž již poznalo, co to znamená být nezaměstnaný či mají ve svém okolí někoho, kdo se setkal s nezaměstnaností na vlastní kůži. A nikdo z těchto lidí necharakterizuje tuto situaci větou typu: „To si teď parádně odpočívám.“ Drtivá většina reakcí na ztrátu zaměstnání a na nezaměstnanost samotnou je negativní. Nezaměstnaní popisují svou situaci například takto: „Nezaměstnaněj znamená zbytečnej, bezcennej, je to člověk druhý kategorie“ (Slavík, 1992 cit. podle Vágnerová, 2008, s. 731).

Je jisté, že ztráta zaměstnání působí na člověka vždy, ale je důležité mít na mysli i to, že dopady nezaměstnanosti silně zasahují i okolí nezaměstnaného, především jeho manžela či manželku, ale i celou jeho rodinu. Z tohoto důvodu jsem si jako téma své bakalářské práce zvolila: „Nezaměstnanost a její vliv na manželské soužití a rodinnou situaci.“ Pro lepší pochopení problematiky jsem absolvovala praxi na Úřadu práce v Kutné Hoře, kde jsem se snažila načerpat potřebné informace a zkušenosti. Absolvování této praxe mi jistě pomohlo a obohatilo mé dosavadní znalosti o této problematice.

Má bakalářská práce je rozdělena na dvě části: teoretickou a praktickou.

Cílem teoretické části je popsat pojem nezaměstnanost jako takový a též poukázat na to, že nezaměstnanost působí vždy komplexně, její důsledky nejsou pouze ekonomické, ale též sociální, psychologické, ale i zdravotní. Ve své práci se budu zabývat rizikovými skupinami, které jsou ohroženy nezaměstnaností, reakcemi na ztrátu zaměstnání, důsledky nezaměstnanosti, ale také tím, jak působí nezaměstnanost na rodinu nezaměstnaného. V závěru práce nastíním možné formy pomoci nezaměstnaným.

V praktické části popíši průběh výzkumu, který probíhal formou interview s nezaměstnanými respondenty. Otázky byly kladeny takové, abych zjistila, co nejvíce o změnách, které vnesla nezaměstnanost do jejich života, partnerského soužití a rodinného fungování. Hlavním cílem mého výzkumu je tedy zjistit, jaké dopady má nezaměstnanost na manželské soužití a na celkovou rodinnou situaci. Cílem není zmapovat pouze zhoršený ekonomický stav rodiny, který bývá hlavním důsledkem ztráty zaměstnání jednoho

z manželů, ale ponořit se více do hloubky problému a podat tak komplexní obraz života rodiny s nezaměstnaným členem.

Doufám, že má práce pomůže rozšířit informace, které se týkají nezaměstnanosti jako takové, ale i jejího vlivu na manželské soužití a celkovou rodinnou situaci.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 NEZAMĚSTNANOST

V současné době, kdy je míra nezaměstnanosti velmi vysoká, se s tímto problémem setkává stále více a více lidí, proto tedy považuji za důležité popsat její konkrétní charakteristiky.

V následujících kapitolách se budu podrobněji věnovat hlavním znakům nezaměstnaného člověka, jednotlivým druhům nezaměstnanosti, rizikovým skupinám ohrožených nezaměstnaností a také pojednám o současném stavu nezaměstnanosti.

1.1 Charakteristika nezaměstnané osoby

Pro vymezení a porozumění toho, kdo je nezaměstnaná osoba, využiji několik definic:

Definice Mezinárodního úřadu práce v Ženevě „považuje za nezaměstnaného jen uchazeče o zaměstnání, tedy občana, který není v pracovním nebo podobném vztahu, nevykonává samostatnou výdělečnou činnost ani se nepřipravuje soustavně na budoucí povolání a požádal osobně nebo písemně o zprostředkování vhodného zaměstnání u úřadu práce v místě svého trvalého bydliště“ (Koláčková a Kodymová, 2005, s. 299).

Český statistický úřad uvádí tuto definici: „...za nezaměstnaného se podle mezinárodně srovnatelné metodiky považují všechny osoby patnáctileté a starší, obvykle bydlící na sledovaném území, které v průběhu referenčního týdne souběžně splňovaly 3 podmínky ILO (Mezinárodní organizace práce):

- a) nebyly zaměstnané,
- b) byly připraveny k nástupu do práce, tj., během referenčního období byly k dispozici okamžitě nebo nejpozději do 14 dnů pro výkon placeného zaměstnání nebo sebezaměstnání,
- c) v průběhu posledních 4 týdnů hledaly aktivně práci (prostřednictvím úřadu práce nebo soukromé zprostředkovatelny práce, přímo v podnicích, využíváním inzerce, podnikáním kroků pro založení vlastní firmy, podáním žádosti o pracovní povolení a licence nebo jiným způsobem)“ (Nosková, Dobešová, Zahurančík, Drahý et. al., 2007, s. 16).

Obecně bychom tedy mohli tvrdit, že každý člověk, který je schopen vykonávat určitou práci, ale v danou chvíli žádné zaměstnání nemá, je považován za nezaměstnaného. Tako-

vý člověk ovšem může vykonávat určitou činnost a práci pro svoje potěšení, za kterou není finančně ohodnocený. (Mareš, 2002, s. 15)

Základní rozdíl, který je mezi prací vykonávanou pro vlastní potěšení, za účelem relaxace či v rámci domácnosti od zaměstnání je takový, že zaměstnání se vztahuje k práci, která je založena na smluvním základě a zahrnuje i předem domluvenou odměnu za její vykonání. Pokud tedy mluvíme o člověku nezaměstnaném, jde o osobu, která nemá placené zaměstnání. Takový člověk se ovšem nenachází mimo trh práce, ale nemůže se na něm v současné době prosadit a zůstává tedy v konkrétním okamžiku na straně nerealizované nabídky. (Mareš, 2002, s. 15)

Helísek (2002, s. 182) říká, že se jedná o takové osoby, které jsou schopné práce a zároveň představují i potenciální výrobní faktor.

Dalším typickým znakem nezaměstnaného je ten, že se jedná o člověka, který je registrován na příslušném úřadu práce, tedy na úřadu práce v místě jeho trvalého bydliště a je tedy považován za osobu, která aktivně nové zaměstnání hledá a je ochotná pracovat (Krebs et. al., 2005, s. 291).

V uvedených definicích si můžeme povšimnout, že při vymezení nezaměstnanosti a nezaměstnaných osob dochází u autorů k drobným odchýlkám, přesto lze dle Mareše (2002, s. 16) „najít obecnou shodu alespoň v tom, že jde o aproximaci aktuálního počtu osob současně:

- a) schopných práce (věkem, zdravotním stavem, ale i osobní situací),
- b) chtějících zaměstnání (často se ještě specifikuje nyní, aktuálně),
- c) jsoících přes tuto snahu v daný okamžik bez zaměstnání (tedy i přes svou snahu, která je různě vymežována jako přiměřená, nenalézajících přiměřené zaměstnání).“

Zvláštním případem, jenž neguje předešlé definice, je případ osoby, která je ve stavu nezaměstnanosti dobrovolně. Dobrovolná nezaměstnanost v podstatě znamená stav, kdy nezaměstnaný buď více upřednostňuje svůj volný čas před výkonem zaměstnání, nebo odmítá nabízené pracovní příležitosti v naději, že najde jiné a lepší, například lépe placené či blíže domovu. V takovém případě je nezaměstnanost osobní volbou daného člověka a proto také nese název dobrovolná. (Buchtová, 2002, s. 65)

1.2 Typologie nezaměstnanosti

Abychom mohli hlouběji proniknout do problematiky nezaměstnanosti, je důležité definovat a charakterizovat typy nezaměstnanosti. Díky tomuto vymezení lze usuzovat na její příčiny, míru závažnosti a také hledat možné způsoby řešení.

Drtivá většina publikací uvádí nezaměstnanost frikční, strukturální a cyklickou. Mareš (2002, s. 18) uvádí ještě charakteristiku skryté a neúplné nezaměstnanosti.

1.2.1 Frikční nezaměstnanost

Je v podstatě přirozenou mírou nezaměstnanosti.

Důvodem tohoto typu nezaměstnanosti může být:

- ztráta zaměstnání z důvodu propuštění. V případě frikční nezaměstnanosti většinou nebývá důvod propuštění na straně zaměstnance, ale může být způsoben například technologickými změnami, kdy je lidský element ve výrobě nahrazen strojní výrobou. (Helísek, 2002, s. 183)
- dobrovolný odchod z původního zaměstnání za účelem hledání jiného zaměstnání. Důvodem odchodu může být například nedostatečné finanční ohodnocení, očekávání snižování stavů na pracovišti či špatné pracovní vztahy s kolegy. (Koláčková a Kodymová, 2005, s. 300)
- vstup do pracovní síly je tvořený mladými lidmi, kteří opouštějí školy a hledají svá první zaměstnání (Helísek, 2002, s. 183).

Mareš (2002, s. 18) podotýká, že „doba nezaměstnanosti je ve většině těchto případů pro nezaměstnané osoby jen krátkou epizodou, během níž si hledají nové uplatnění.“

„Počet nezaměstnaných tohoto typu většinou nepřekračuje 1-2 % zaměstnatelné populace“ (Koláčková a Kodymová, 2005, s. 300).

1.2.2 Strukturální nezaměstnanost

„Je důsledkem strukturálních změn v ekonomice, kdy se některá odvětví zmenšují a jiná naopak expandují“ (Holman, 2005, s. 281).

Hlavním důvodem tohoto typu nezaměstnanosti bývá dle Koláčkové a Kodymové (2005, s. 301) nesoulad mezi nabídkou pracovních míst a poptávkou po práci. Charakteristickým znakem a důsledkem strukturální nezaměstnanosti je velký počet volných pracovních míst, ale též vysoký počet nezaměstnaných osob, které například svým věkem, kvalifikací nebo místem bydliště nejsou uplatnitelné na nabízených volných pracovních pozicích.

Zvláštností tohoto typu nezaměstnanosti je, že může postihnout i osoby s vysokým stupněm vzdělání. Hlavním důvodem jsou změny ve výrobě a tudíž i jiná struktura pracovních míst, kdy i vysoce kvalifikovaní pracovníci mohou ztratit pracovní uplatnění, neboť jejich práce není nadále potřebná. (Mareš, 2002, s. 21)

Strukturální nezaměstnanost bývá obvykle dlouhodobější záležitostí, než frikční nezaměstnanost, tudíž i více zasahuje do života člověka (Holman, 2005, s. 281).

1.2.3 Cyklická nezaměstnanost

Cyklická, někdy též konjunkturální nezaměstnanost, bývá způsobena změnami hospodářského vývoje v makroekonomickém měřítku (Sekot, 2006, s. 185).

„Nezaměstnanost tohoto druhu je závislá na výkonu ekonomiky, kdy s jejím vzrůstem nezaměstnanost klesá a opačně“ (Nosková, Dobešová, Záhurančí, Drahy et. al., 2007, s. 17).

Pokud je cyklická nezaměstnanost pravidelná a souvisí s přírodním cyklem (například střídání ročních období), mluvíme o nezaměstnanosti sezónní. Tento typ nezaměstnanosti je charakteristický hlavně pro práci v zemědělství a stavebnictví či služby spojené s turistickým ruchem. (Mareš, 2002, s. 21)

Myslím si, že klasickým příkladem u nás jsou například rekreační zařízení, která v rámci letních měsíců, díky turismu a letním dovoleným, navyšují počet svých pracovníků a naopak v zimních měsících je redukují.

1.2.4 Skrytá nezaměstnanost

Mareš (2002, s. 21) hovoří při vymezení skryté nezaměstnanosti též o tzv. skryté pracovní síle, což jsou osoby nezaměstnané, které nehledají zaměstnání. Tito jedinci nemají status

nezaměstnaného, tedy nejsou registrováni na příslušném úřadu práce. Jedná se obvykle o ženy v domácnosti.

Může jít také o osoby, které si hledají zaměstnání sami (například pomocí masmédií či známých), bez registrace na úřadu práce či o osoby, které na hledání zaměstnání již rezignovali (Koláčková a Kodymová, 2005, s. 300).

1.2.5 Neúplná nezaměstnanost

Neúplně nezaměstnané osoby se podle Koláčkové a Kodymové (2005, s. 300) dostávají do situace, kdy musejí akceptovat práci na snížený pracovní úvazek nebo práci, která nevyužívá plně jejich schopnosti a kvalifikaci.

„Nejčastěji jde o zkrácenou pracovní dobu či sdílení pracovního místa, kdy se jedno pracovní místo (a příjem z něho) dělí mezi dvě osoby“ (Mareš, 2002, s. 22).

Tento typ nezaměstnanosti, resp. částečné zaměstnanosti, může být zaměstnanci chápán jako nedodržování práv zaměstnanců ze strany zaměstnavatele. Přesto je, zhoršenou finanční situací v nezaměstnanosti, mnoho osob nuceno takové zaměstnání, i za cenu horších pracovních podmínek, přijmout. (Mareš, 2002, s. 22)

1.3 Rizikové skupiny ohrožené nezaměstnaností

V následující kapitole se budu zabývat skupinami osob, které jsou nezaměstnaností ohroženy více než jiní. Mým názorem je, že tyto osoby nemusejí být o nic horší pracovníci, než kdokoliv jiný, ale jejich špatná uplatnitelnost na trhu práce vzniká mnohdy z předsudků společnosti.

Mezi tyto rizikové skupiny patří:

1.3.1 Osoby se zdravotním znevýhodněním

Lidé se zdravotním, ale i mentálním handicapem mají šanci na pracovní uplatnění v chráněných dílnách, ale počet pracovních míst je zde velmi omezen a je charakteristický spíše pro větší města (Buchtová, 2001 cit. podle Matoušek, Koláčková a Kodymová, 2005, s. 301).

Myslím si, že ze strany zaměstnavatelů jde o pouhou domněnku, že těmto osobám brání jejich handicap v plnohodnotné práci a proto mají strach je zaměstnat; přesto se může jednat o jedince vysoce kvalifikované, které by byly velmi dobrými a svědomitými pracovníky.

Doba nezaměstnanosti u osob se zdravotním znevýhodněním je z těchto důvodů několikanásobně delší, někdy i celoživotní, než u zdravých uchazečů o zaměstnání. Příčina jejich dlouhodobé nezaměstnanosti je i ten, že jejich problémy jsou v mnoha případech komplexní povahy, zahrnují potíže ekonomické, psychické, ale především zdravotní. (Buchtová, 2001 cit. podle Matoušek, Kolářková a Kodymová, 2005, s. 301)

1.3.2 Mladí lidé

Znevýhodnění mladých lidí spočívá především v tom, že nemají praktické pracovní zkušenosti v oboru, který vystudovali. V mnoha případech se stává, že jsou absolventy oboru, po kterém není na trhu práce poptávka. Chybí jim též pracovní kontakty, které by jim usnadnily lepší orientaci na trhu práce. U takto nezaměstnaných se ve velké míře vyskytují ekonomické problémy, jelikož z důvodu absence praxe nemají nárok na podporu v nezaměstnanosti. V takových případech se mohou u nezaměstnaných rozvinout psychologické problémy a také přehnaná závislost na rodičích a to jak v ekonomické, tak i v psychické oblasti. (Vágnerová, 2004 cit. podle Matoušek, Kolářková a Kodymová, 2005, s. 301)

Buchtová (2002, s. 110) uvádí, že „z výzkumů v ekonomicky rozvinutých zemích vyplývá, že v posledních letech dochází k 10 % nárůstu osob ve věku 18 – 34 let, které se vracejí do rodiny a žijí se svými rodiči.“

Další výrazný problém mladých lidí, kteří jsou nezaměstnaní, je ten, že si nemají kde vytvořit potřebné pracovní návyky a také ve velké míře zapomínají teoretické znalosti, které se ve škole naučili (Vágnerová, 2008, s. 742).

V důsledku nadbytku volného času a nedostatku povinností dochází u mladých nezaměstnaných ke zvýšenému riziku asociálního chování. Toto chování může vést až k alkoholismu, užívání drog či ke kriminalitě. Největší riziko pak spočívá v zafixování takového chování a tedy i rezignace na hledání zaměstnání. (Vágnerová, 2008, s. 742)

1.3.3 Starší lidé

Tuto skupinu osob Vágnerová (2008, s. 733) charakterizuje věkem nad 50 let. Takové osoby jsou ohrožené nezaměstnaností z několika hlavních důvodů: fixní stereotypy ve výkonu práce, horší přizpůsobivost novým požadavkům a také absence aktuálně potřebných znalostí pro výkon zaměstnání, což vyžaduje rekvalifikace či další vzdělávání, které mnoho lidí v tomto věku již nechce podstupovat.

Již mnoho výzkumů z oblasti gerontologie potvrdilo, že změna životních strategií starších lidí by znamenala takové úsilí, které ovšem není v jejich možnostech. Důležitou roli hraje fakt, že pokud starší lidé nemají jistotu v budoucnosti, jejich úsilí měnit životní styl upadá. Pokud se tedy objeví tak významná stresová situace, která způsobí obrovskou nejistotu do budoucnosti, jíž ztráta zaměstnání je, může se u starších osob v chování projevit celková životní rezignace, optimismu a chuti do života. (Buchtová, 2002, s. 112)

Dalším důvodem časté nezaměstnanosti těchto osob je zvýšené riziko dlouhodobé nemocnosti, které způsobuje časté absence v zaměstnání. Častá či dlouhodobá nemocnost není u osob staršího věku výjimkou a tak zaměstnavatelé nemají jinou možnost, než nahradit takovou osobu někým jiným a výkonnějším. (Vágnerová, 2008, s. 733)

1.3.4 Ženy

Problémy žen na trhu práce spočívají především v možnosti jejich těhotenství s následnou péčí o děti, což je vyřazuje na určitou dobu z pracovního procesu. Tento fakt vyvolává u zaměstnavatelů obavy, že se již žena znovu nedokáže naplno začlenit do pracovního procesu, což způsobuje, že zaměstnavatelé ve větší míře preferují mužskou pracovní sílu. (Buchtová, 1999 cit. podle Matoušek, Koláčková a Kodymová, 2005, s. 302)

Tento fakt potvrzuje i zkušenost z mé praxe na Úřadu práce v Kutné Hoře, kde jsem se osobně setkala s nezaměstnanou ženou, která se ucházela o zaměstnání, ale zaměstnavatel dal přednost raději muži, přestože i ona splňovala všechna kritéria pro výkon dané práce. Byla tedy přesvědčena o tom, že rozhodujícím faktorem pro nepřijetí do zaměstnání se stal fakt, že je ženou a zaměstnavatel se cítil být ohrožen jejím možným těhotenstvím a odchodem na mateřskou dovolenou.

Může to být ovšem i naopak, mnohé mladé ženy, které se setkají s nezaměstnaností na vlastní kůži, řeší tuto situaci těhotenstvím, kdy mateřství a práci v domácnosti považují za přijatelnou alternativu zaměstnání a již žádné, ani po mateřské dovolené, nehledají a stávají se ženami v domácnosti na plný úvazek“ (Mareš, 1994 cit. podle Vágnerová, 2008, s. 740).

1.3.5 Lidé s nízkou kvalifikací a bez kvalifikace

Tato skupina osob tvoří v současné době až jednu třetinu dlouhodobě nezaměstnaných. Většinou se jedná o osoby, které jsou považovány za obtížně vzdělavatelné, s minimálním zájmem o zaměstnání. Tito lidé jsou také většinou úplně závislí na dávkách sociálního zabezpečení. (Buchtová, 1999 cit. podle Matoušek, Koláčková a Kodymová, 2005, s. 302)

Po absolvování praxe na úřadu práce mohou potvrdit, že nezaměstnaných osob tohoto typu je majorita. Ve většině případů se jedná o jedince, které dochází na úřad práce z nutnosti, aby nebyly vyškrtuty z registru žadatelů o zaměstnání, a mohly stále pobírat dávky sociálního zabezpečení. Opravdový zájem o zaměstnání a spolupráci se zprostředkovatelkou práce vykazuje jen minimum osob z této kategorie.

1.3.6 Romové

Důvodem vysoké nezaměstnanosti u romské populace je nízká úroveň vzdělání, kdy zhruba 80 % českých Romů má ukončené pouze základní vzdělání. Dalším důvodem je horší pracovní morálka Romů, která neodpovídá požadavkům a zvyklostem většinové společnosti. Z těchto důvodů je míra nezaměstnanosti Romů zhruba třiapůlkrát vyšší než u majoritní společnosti. (Buchtová, 2001 a Kaplan, 1999 cit. podle Matoušek, Koláčková a Kodymová, 2005, s. 302)

Dalším významným vlivem na vysokou nezaměstnanost Romů má i diskriminace Romů, kdy zaměstnavatel z důvodu předsudků přijme raději pracovníka z majoritní společnosti, aniž by se přesvědčil o kvalitě romského uchazeče. Romové tedy musí volit jiný způsob obživy, který bývá nezřídka v rozporu se zákonem a dostávají se tak do začarovaného kruhu. (Říčan, 1998, s. 37)

1.4 Stav nezaměstnanosti v 1. pololetí roku 2011

„Ekonomická situace v České republice se v 1. pololetí 2011 zlepšovala, a to zejména v 1. čtvrtletí. Na ekonomickém růstu se podílel především export, který byl generován silnou zahraniční poptávkou, zejména v Německu. Míra nezaměstnanosti se díky tomuto pozitivnímu ekonomickému vývoji meziročně snížila a k 30. 6. 2011 představovala 8,1 %. Ke konci června 2011 bylo v evidenci ÚP 478,8 tis. uchazečů o zaměstnání (meziroční pokles o 21,7 tis.). Průměrný počet uchazečů o zaměstnání v 1. pololetí 2011 poklesl (o 15,7 ti.) na 535,1 tis.“ (MPSV, 2011)

V procentuálním zastoupení se v 1. pololetí roku 2011 ucházelo o zaměstnání 47,8 % žen (256 tis.) a 52,2 % mužů (279,1 tis.) z celkového počtu 535,1 tis. uchazečů o zaměstnání (MPSV, 2011).

Volných pracovních míst v tomto období bylo v průměru 34,3 tis., což činilo 15,6 uchazečů na jedno volné pracovní místo. Nejvyšší podíl (39,1 %) v nabídce volných míst představovala místa především pro kvalifikované pracovníky v zemědělství, lesnictví a rybářství, řemeslníky, opraváře a obsluhu strojů a zařízení. (MPSV, 2011)

Podporu v nezaměstnanosti pobíralo k 30. 6. 2011 109,2 tis. uchazečů o zaměstnání, tj. o 32,6 tis. méně než 30. 6. 2010. Průměrná podpora v nezaměstnanosti činila k 30. 6. 2011 5 615 Kč. U žen (5 006 Kč) byla výrazně nižší než u mužů (6 242 Kč), což je dáno především rozdíly v úrovni jejich výdělků. (MPSV, 2011)

Věková struktura uchazečů o zaměstnání

„Zatímco v 1. pololetí 2010 došlo k výraznému nárůstu počtu uchazečů o zaměstnání mladších 25 let (zejména 20 – 24 let), k 30. 6. 2011 meziročně vzrostl počet uchazečů o zaměstnání ve věku 55 a více let, v ostatních věkových skupinách byl zaznamenán meziroční pokles“ (MPSV, 2011).

Struktura uchazečů o zaměstnání podle délky nezaměstnanosti

„Počet uchazečů o zaměstnání evidovaných déle než 12 měsíců se k 30. 6. 2011 meziročně zvýšil o 17,7 tis. na 178,5 tis. Počet uchazečů o zaměstnání evidovaných déle než 24 měsíců vzrostl o 27,6 tis.“ (MPSV, 2011).

Struktura uchazečů o zaměstnání podle vzdělání

„Nejpočetnějšími skupinami uchazečů o zaměstnání byli vyučení a uchazeči se základním vzděláním. Nárůst nezaměstnanosti se projevil u osob se základním vzděláním. Potvrdilo se tak, že nezaměstnaností jsou stále nejvíce ohroženi lidé této nejnižší vzdělanostní kategorie.“ (MPSV, 2011)

Regionální nezaměstnanost

„Míra nezaměstnanosti vyšší než celorepublikový průměr (8,1 %) byla k 30. 6. 2011 zaznamenána v 8 krajích. Nejvyšší byla v Ústeckém kraji, následoval Moravskoslezský, Olomoucký, Karlovarský a Liberecký kraj. Míra nezaměstnanosti v Hl. městě Praze se nezměnila, v ostatních krajích byl vykázán meziroční pokles.“ (MPSV, 2011)

2 ZTRÁTA ZAMĚSTNÁNÍ

Brožová (2003, s. 76) zastává názor, že „ztráta zaměstnání je pro většinu lidí nepříjemnou událostí: znamená totiž pokles životní úrovně a ekonomickou nejistotu do budoucnosti. Pro některé je práce nejen zdrojem osobního důchodu, nýbrž i smysluplnou činností naplňující část jejich životního času. Vyřazení z pracovního procesu vnímají někteří i jako zpochybnění svých vlastních schopností uplatnit se ve složitých společenských vztazích a být tak plnohodnotným členem společnosti.“

2.1 Význam práce pro člověka

„Profesní role je důležitou součástí identity a faktorem ovlivňujícím sociální hodnocení daného jedince, s ohledem na ni jej posuzují i ostatní lidé“ (Vágnerová, 2008, s. 732).

Motivace pracovat je u každého člověka jiná, přesto je motivem vždy alespoň jeden z následujících bodů.

- **Peníze**

Hlavním hnacím faktorem, proč docházet do zaměstnání je samozřejmě finanční ohodnocení za vykonanou práci. Díky pravidelnému výdělků může docházet k uspokojování materiálních potřeb. Osoby, které ztratí zaměstnání, mívají zpravidla velké finanční problémy, a tedy nemohou uspokojovat své potřeby prostřednictvím peněz, což vede k pocitům bezmocnosti a podřadnosti. (Vágnerová, 2008, s. 732)

Myslím si, že důležitost peněz a jejich smysl je v tom, že peníze a věci pořízené za ně jsou také ukazatelem moci a určitým způsobem vypovídají o člověku a jeho společenském postavení. Ztráta zaměstnání a tedy omezený přísun financí snižuje v očích nezaměstnaného jeho osobní hodnotu a i společnost jej může vnímat podřadně.

- **Aktivita**

Mnoho lidí důchodového věku stále dochází do zaměstnání, a to hlavně z důvodu, aby i nadále zůstali aktivními. Nedostatek aktivity totiž vede nejen k nudě, ale i k absenci životní náplně. (Vágnerová, 2008, s. 732)

Můj názor je takový, že pravidelný řád, jakým docházení do zaměstnání je, umožňuje člověku zůstat aktivním a v podstatě může představovat i určitý způsob psychohygieny. Vyvolává u zaměstnaného též pocit potřebnosti a tedy naplnění určitého smyslu života.

- **Seberealizace**

V tomto případě je největším cílem a potřebou pracujících podle názoru Vágnerové (2008, s. 732) úspěch, uznání a získání žádoucí sociální pozice. Nedostatek seberealizace může vést k pocitům zbytečnosti či méněcennosti.

Myslím si, že pokud v rámci zaměstnání dochází k uspokojování potřeby seberealizace, může se stát zaměstnání nejen zdrojem obživy, ale též koníčkem a smysluplnou životní činností.

- **Sociální kontakt**

Už z lidské přirozenosti vyplývá, že každý člověk má určitou měrou potřebu navazovat sociální kontakty. A právě zaměstnání umožňuje tuto potřebu realizovat. Člověk zde může navázat celou řadu kontaktů a vyvarovat se tak sociální izolaci a pocitu osamění. (Vágnerová, 2008, s. 732)

Troufám si tvrdit, že i introvertní člověk potřebuje více či méně uspokojovat potřebu sociálního kontaktu a to nejen v rodině, ale i mimo ni, což právě zaměstnání umožňuje.

- **Samostatnost a nezávislost**

Hlavní motivací je ekonomická soběstačnost, kterou zajišťuje pravidelná výplata (Vágnerová, 2008, s. 732).

Zaměstnání poskytuje též nezávislost na společnosti či rodině a je tedy potvrzením dospělosti. Důsledkem nezaměstnanosti je tedy v této oblasti hlavně závislost a nesoběstačnost. (Vágnerová, 2008, s. 732)

Z výše uvedených bodů jasně vyplývá, že zaměstnání v životě člověka hraje významnou roli.

„Zaměstnání hraje v naší kultuře roli centrální instituce, skrze kterou se definujeme. Cíle, status, sociální kontakty, struktura našeho života i jednotlivých dnů jsou primárně odvozovány z našeho zaměstnání.“ (Mareš, 2002, s. 68)

Mareš (2002, s. 68) říká, že pokud se zamyslíme, tak i celý život před nástupem do zaměstnání, tedy vzdělávání, je základní příprava na výkon budoucího povolání, a tedy volný čas je často chápán jako regenerace pro další práci v zaměstnání.

2.2 Reakce na ztrátu zaměstnání

Ztráta zaměstnání představuje pro každého člověka silný stresující zážitek, který způsobuje především citelné finanční znevýhodnění, ale také ztrátu důležité sociální role (Vágnerová, 2008, s. 734).

V rámci pocitů se u každého člověka, který přišel o zaměstnání, objevuje ve větší či menší míře strach, úzkost, pocit nejistoty, ztráta zájmu o práci až ztráta zájmu o život. U osob předdůchodového věku se často objevuje také snížená motivace, izolace od společenského prostředí a tedy omezení společenských aktivit, což má za následek redukci sociálních kontaktů a pocity osamocení. (Farková, 2009, s. 85)

Reakce na ztrátu zaměstnání probíhají v pěti fázích. Jelikož je každý člověk individuální, tak i prožívání těchto fází trvá u každého člověka individuální dobu.

1) Fáze šoku

Nejčastější reakcí na ztrátu zaměstnání bývá silný dle Buchtové (2002, s. 85) psychický šok, který charakterizuje zhruba 44,1 % všech nezaměstnaných. Přičemž tato reakce převažuje spíše u žen (55,6 %) než u mužů (18,2 %).

U některých lidí není reakce na ztrátu zaměstnání negativního charakteru. Nezřídka nezaměstnaní prožívají pocit volnosti a využívají dostatek času k hledání nového zaměstnání, sebezdokonalování či vykonání činností, na které nebyl z důvodu každodenního zaměstnání čas. (Vágnerová, 2008, s. 734)

2) Fáze optimismu a aktivního hledání nového pracovního místa

Vágnerová (2008, s. 734) charakterizuje člověka v této fázi jako velmi optimistického, aktivního, velmi usilovně hledajícího nové zaměstnání. Takový člověk věří, že novou práci bez větších obtíží v blízké době najde. Nestane-li se tak, postoj člověka se mění a přechází do třetí fáze.

3) Fáze přechodu do kategorie dlouhodobé nezaměstnanosti

Tato fáze má určitým způsobem charakter mezníku, kdy nezaměstnaný zjišťuje, že řešení nezaměstnanosti a hledání nového pracovního místa bude dlouhodobější záležitostí, než se na počátku zdálo. Proto většina nezaměstnaných ztrácí v této fázi pocit pohody a rovnováhy a pohled na danou situaci začíná mít pesimistický charakter. Díky tomuto stavu ubývá aktivity spojené s hledáním nového zaměstnání. (Vágnerová, 2008, s. 734)

4) Fáze adaptace na styl života nezaměstnaného

Při dlouhodobé neschopnosti najít si zaměstnání se člověk dle Vágnerové (2008, s. 735) v podstatě adaptuje na styl života nezaměstnaného. U nezaměstnaných osob dochází k silnému podhodnocování a pocitům bezmocnosti. Z těchto důvodů aktivita hledání nového zaměstnání velmi upadá, v extrémních případech je nulová. Nezaměstnaný má totiž pocit, že hledání nové práce nemá již žádný smysl.

5) Fáze přetrvávající nedůvěry

V případě, že člověk, který byl dlouhodobě nezaměstnaný, nové zaměstnání najde, může u něj stále přetrvávat podezíravost, nedůvěra či pocit nejistoty. Takový člověk je také vystavován velkým nárokům, na které nebyl v pasivní roli nezaměstnaného zvyklý. (Vágnerová, 2008, s. 735)

Musí v krátkém časovém horizontu obnovit své pracovní návyky, oprášit své znalosti a kompetence a také získat novou sebedůvěru, která je nezbytná pro kvalitní výkon v zaměstnání (Vágnerová, 2008, s. 735).

2.3 Životní strategie nezaměstnaných

Nezaměstnanost samozřejmě není vítaným stavem, a tak si nezaměstnaní snaží co nejdříve najít nové zaměstnání. Dle mého názoru má v současné době mnoho lidí s hledáním nového pracovního místa problém a tak se stávají dlouhodobě nezaměstnanými a musí se tedy naučit v takové situaci žít. Mareš (2002, s. 104) popisuje, že nezaměstnaní tedy využívají různé strategie, jak se s touto velmi nepříjemnou situací vypořádat.

„Existují tři základní typy životních strategií nezaměstnaných. Jsou to strategie spojené s hledáním zaměstnání, strategie související s přežitím v nových podmínkách (především strategie vyhledávání alternativních prostředků živobytí) a strategie zaměřené na překonání stigma nezaměstnanosti.“ (Mareš, 2002, s. 104)

2.3.1 Strategie spojené s hledáním zaměstnání

Tuto strategii využívají lidé, kteří chtějí pracovat a práce je pro ně určitým důkazem vlastní hodnoty a soběstačnosti. A právě ztráta zaměstnání pro ně znamená neadekvátní závislost (především na společnosti a rodině), která je pro ně nepřijatelná. Lidé, kteří zaujmají tuto strategii, jsou zpravidla vysoce motivovaní, optimističtí a aktivní v hledání nového zaměstnání, pro něž je přijímání podpory v nezaměstnanosti ponižující a chtějí si peníze vydělávat vlastní prací. Tento přístup je typický pro osoby vysoce vzdělané a kvalifikované či pro osoby, které se nebrání dalšímu vzdělávání. (Mareš, 1994 cit. podle Vágnerová, 2008, s. 739)

Nezaměstnaní využívají pro zvýšení úspěchu nalezení zaměstnání různé způsoby. Podle názoru Mareše (2002, s. 105) přímo, osobně či písemně, oslovují různé firmy a zaměstnavatele, využívají služeb úřadu práce či zprostředkovatelů práce. Ve velké míře jim také s hledáním zaměstnání pomáhají sociální kontakty, tedy rodina či přátelé, kteří se u svých známých také informují na volná pracovní místa a tím zvyšují informovanost nezaměstnaného a poskytují mu informace, o kterých by se za normálních okolností nedozvěděl a tak zvyšují jeho šanci se znovu uplatnit na trhu práce.

2.3.2 Strategie související s přežitím v nových podmínkách

Tyto strategie spočívají především v:

- přežívání v horších ekonomických podmínkách, které s sebou nese omezení spotřeby, což většinou vede k frustraci z neuspokojování potřeb, kterou nezaměstnaní často přenáší do rodiny a do blízkého sociálního okolí,
- postupné adaptaci na nezaměstnanost omezením či úplným zřeknutím se původních potřeb,
- hledáním řešení této nepříznivé situace většinou pomocí vyhledávání nového zaměstnání,
- rezignaci a apatii, která může vést až k sociální izolaci, která bývá hlavním důvodem rozpadu manželství a rodiny (Mareš, 2002, s. 104 - 105).

2.3.3 Strategie zaměřené na překonání stigmatu nezaměstnanosti

Nezaměstnaní se snaží toto stigma překonat:

- upozaděním této nepříznivé životní situace,
- únikem od myšlenek na daný stav například do sociálního prostoru či kyberprostoru,
- plněním povinností, které se od nich v roli nezaměstnaného očekávají, tedy hledáním zaměstnání,
- přesvědčením, že za danou situaci nenesou vinu a nejsou v ní sami,
- volnočasovými aktivitami,
- aktivitami zaměřenými na budoucnost například sebevzdělání a rekvalifikace, které v budoucnu mohou pomoci nezaměstnanému sehnat nové zaměstnání,
- sebe prezentací pomocí jiného sociálního statusu (vdaná žena v domácnosti, matka, student apod.),
- změnou sociálního statusu například odchodem do předčasného důchodu u osob předdůchodového věku či těhotenstvím u žen (Mareš, 2002, s. 106).

3 DŮSLEDKY NEZAMĚŠTNANOSTI

Je jisté, že hlavním důsledkem nezaměstnanosti je ztráta finanční jistoty díky absenci pravidelné výplaty ze zaměstnání. Nezaměstnanost ovšem působí na člověka komplexně a vyvolává u nezaměstnané osoby i jeho rodiny dalekosáhlé důsledky.

V následující kapitole se budu věnovat jak ekonomickým, tak sociálním, psychologickým, ale také zdravotním důsledkům, které s sebou nezaměstnanost přináší a zasahuje nejen nezaměstnaného samotného, ale silně se dotýká i jeho celé rodiny.

3.1 Ekonomické důsledky

Pro většinu lidí je ztráta zaměstnání spojená se snížením životní úrovně, která vede k ekonomické deprivaci a výrazně zasahuje do rodinného života (Buchtová, 2002, s. 86).

Ztráta zaměstnání s sebou nese „nutnost žít pouze z podpory v nezaměstnanosti, či dokonce jen ze sociální podpory vymezené na základě stanoveného životního minima“ (Mareš, 2002, s. 75).

Taková situace znamená pro celou rodinu nezaměstnaného citelné snížení životní úrovně. Je jisté, že ne každá rodina s nezaměstnaným členem žije v bídě, v některých případech je partnerův finanční příjem natolik vysoký, že dokáže udržet požadovaný životní standard rodiny. Ovšem ve většině případů jsou finanční potíže osob, které žijí z podpor v nezaměstnanosti vždy značné. Příjem, který činí podpora v nezaměstnanosti, málokdy vystačí na běžné potřeby rodiny, taková rodina pak musí po dobu nezaměstnanosti výrazně potlačit své potřeby, což může vést k nárůstu konfliktů v rodině a tedy ke zhoršení rodinné situace. Některé rodiny využívají půjček od bank, což je ovšem uvádí do dluhů, jež v případě dlouhodobé nezaměstnanosti, nejsou schopni splácet a tím se stává jejich finanční a existenční situace ještě daleko horší. (Mareš, 2002, s. 75 – 76)

3.2 Sociální důsledky

Myslím si, že sociální důsledky nezaměstnanosti se samozřejmě netýkají jen nezaměstnané osoby, ale zasahují právě i do rodiny nezaměstnaného.

„Ztráta zaměstnání je vždy spojena se změnou sociálního statusu i sociální role nezaměstnaného. Rovněž hrozí nebezpečí jeho sociální izolace či sociálního selhání, přičemž všechny tyto sociální důsledky nezaměstnanosti postihují i sociální okolí nezaměstnaného – tedy jeho rodinu.“ (Kolářková a Kodymová, 2005, s. 304)

Krebs (2007, s. 296) je zastáncem názoru, že v každé sociální oblasti se důsledky nezaměstnanosti projevují u každého nezaměstnaného v jiné míře, protože i ztráta zaměstnání je u každého pocíťována a prožívána jinak, přesto lze říci, že se ztrátou zaměstnání se lépe vyrovnávají osoby, které přišly o zaměstnání, kde byly nespokojeny, mají úspory a také oporu ve svých blízkých.

3.2.1 Ztráta sociálního statusu

Sociální status je definovaný jako „sociální prestiž, kterou má určitá skupina v očích ostatních členů společnosti. Tato prestiž je spojena s charakteristickým způsobem života, který se od členů této skupiny očekává. Status může mít charakter pozitivního privilegia, ale i negativního.“ (Giddens, 2000, s. 554)

„Šimek (1996) píše o syntetickém statusu, jenž se konstruuje pomocí šesti základních ukazatelů. Jsou to objektivní charakteristika profese, prestiž dané profese, podíl na moci, dosažené vzdělání, velikost příjmu a životní způsob. Nezaměstnanost je pak možno definovat jako vynucenou ztrátu či progresivní snížení hodnoty těch parametrů sociálního statusu, které jsou bezprostředně vztaheny k socioprofesi struktuře.“ (Šimek, 1996 cit. podle Matoušek, Kolářková a Kodymová, 2005, s. 305)

Ztráta zaměstnání pak znamená pro nezaměstnaného ztrátu svého původního sociálního statusu, ale také přijetí nového, inferiorního statusu nezaměstnaného (Mareš, 2002, s. 88).

Nezaměstnaní se snaží, i přes změnu sociálního statusu, udržet si co nejdéle a co nejvíce viditelných znaků konzumního standardu, například drahý automobil, značkové oblečení či moderní bytové zařízení. Udržení si požadovaného standardu je u nezaměstnaného velkou prioritou, neboť pomáhá udržovat sebevědomí nezaměstnaného, ale také jeho dětí a rodiny. (Mareš, 2002, s. 88)

3.2.2 Sociální role nezaměstnaného

„Sociální role nezaměstnaného má omezená privilegia, svého nositele stigmatizuje a sociálně znehodnocuje“ (Vágnerová, 2008, s. 744).

Mnoho lidí je též přesvědčeno, že si nezaměstnaní mohou za svoji situaci sami a nemají zájem pracovat. Zahálka a lenost je v naší společnosti značně odsuzována a tak i nezaměstnaní bývají okolím vnímáni jako neschopní povaleči, což vede k negativnímu sebehodnocení nezaměstnaných. (Vágnerová, 2008, s. 744)

S novou rolí, kterou nezaměstnaný ztrátou zaměstnání získá, přichází i nové požadavky, které jsou na nezaměstnaného kladeny (registrace a pravidelná návštěva příslušného úřadu práce), dále sankce, v podobě ztráty nároku na podporu v nezaměstnanosti, pokud tyto požadavky neplní (Vágnerová, 2004 cit. podle Matoušek, Koláčková a Kodymová, 2005, s. 305-306).

3.2.3 Sociální izolace

Ztráta zaměstnání vede ke zdatelné redukci sociálních kontaktů, které nezaměstnaný v práci měl. Udržení vztahu s bývalými spolupracovníky je velmi složité, neboť pro nezaměstnaného může být takový kontakt nepříjemný a ponižující. (Koláčková a Kodymová, 2005, s. 306)

Dle mého názoru může mít také pocit, že byl ze zaměstnání propuštěn neprávem a nemá tedy ani potřebu se s bývalými spolupracovníky setkávat.

U většiny nezaměstnaných dochází k omezení kontaktů nejen se širším okolím, ale také uvnitř nukleární rodiny. Nedostatek komunikace a izolace od rodiny vede k častým konfliktům a k prohlubování problémů, které nezaměstnanost přináší. (Mareš, 2002, s. 82)

3.2.4 Sociální selhání

Nezaměstnaní vnímají ztrátu zaměstnání jako vlastní selhání, chybí u nich pozitivní sebehodnocení a prožívají krizi v důsledku nemožnosti smysluplné seberealizace (Kuchařová, 1991 cit. podle Matoušek, Koláčková a Kodymová, 2005, s. 306).

Pavelka (2007, s. 128) zastává názor, že u takových osob se pak ve větší míře objevují různé varianty sociálně patologického chování jako je kriminalita, alkoholismus, užívání drog či sebevraždná jednání. Tato rizika vzrůstají přímo úměrně s délkou nezaměstnanosti.

„Platt (1985) shromáždil 156 relevantních studií na téma nezaměstnanost a sebevražda a provedl jejich podrobnou analýzu a klasifikaci. Nezaměstnanost se v nich prokazatelně pojí s vyšším výskytem sebevraždnosti i nedokonaných demonstrativních sebevražd (parasuicid).“ (Mareš, 2002, s. 91)

3.3 Psychické důsledky nezaměstnanosti

Již pouhé riziko nezaměstnanosti představuje pro člověka značný stres, který negativně ovlivňuje psychiku člověka a samozřejmě i ve značné míře působí na okolí nezaměstnaného, tedy především jeho rodinu (Koláčková a Kodymová, 2005, s. 303).

Ztráta zaměstnání je pro každého člověka individuálně silným stresorem, který působí na člověka vždy, a to i v případě, že je trh práce bohatý na volná pracovní místa (Riegel, 2003, s. 171).

Můj názor je takový, že pokud se člověk nachází v této stresové situaci, je jisté, že značně ovlivňuje své okolí, což znamená především své nejbližší, tedy rodinu.

Psychické problémy, které s sebou nezaměstnanost nese, jsou způsobovány dle Mareše (2002, s. 85) především absencí pravidelného finančního příjmu a tedy znatelným poklesem životní úrovně.

Další faktory, které ovlivňují psychiku nezaměstnaného, kromě finančních obtíží, jsou především:

- „změna společenského chování, omezení společenských kontaktů a zúžení sociálního prostředí nezaměstnaných (částečně proto, že nechodí do zaměstnání, částečně proto, že z finančních důvodů nechodí do společnosti),
- malý prostor pro rozhodování, i když mají k dispozici spoustu času, nemohou ve svém životě pro nedostatek finančních zdrojů často mnoho změnit (Warr, 2007 cit. podle Mareš, 2002, s. 85).

- nedostatek příležitostí k rozvíjení nových dovedností, získávání nových zkušeností a využívání těch starých,
- nárůst ponižujících zkušeností (žádat o práci a být odmítán, být považován za někoho, kdo selhal, svádět boje s nesympatickými a neosobními byrokraty),
- redukce kvality interpersonálních kontaktů“ (Warr, 2007 cit. podle Mareš, 2002, s. 85).

Nezaměstnaný člověk si také musí zvyknout na změnu denního programu, která s sebou nese nedostatek podnětů, nudu a zahálku (Mareš, 1994 cit. podle Matoušek, Koláčková a Kodymová, 2005, s. 304).

Takový člověk pak prožívá pocity úzkosti, viny, křivdy, strachu a apatie. Někdy může mít naopak až agresivní sklony, které mohou pramenit z nedostatku aktivity. (Nosková, Dobešová, Zahurančík, Drahý et. al., 2007, s. 21)

Nezaměstnanost s sebou nese i změny v chování nezaměstnaného. Mění se autoregulace a dochází také ke změně v oblasti aktivity, a to dvojnásobným způsobem (Vágnerová, 2008, s. 738):

- ztráta zaměstnání se projevuje poklesem chutě provozovat své koníčky a aktivně trávit čas s rodinou a dětmi (Mareš, 1994 cit. podle Matoušek, Koláčková a Kodymová, 2005, s. 304).

Tento projev reakce můžeme nazvat jako tzv. syndrom naučené bezmoci, který se může projevovat i zanedbaným zevnějškem či úpadkem osobní hygieny (Vágnerová, 2008, s. 738).

- v opačném případě může ztráta zaměstnání nezaměstnanou osobu motivovat k aktivitě, což je samozřejmě lepší strategie, než pasivní přístup k problému a apatie (Vágnerová, 2008, s. 738).

V důsledku dlouhodobé nezaměstnanosti se může u nezaměstnaných projevit tzv. reaktivní porucha, jejíž hlavní příznaky dle MKN-10, které uvádí Vágnerová (2008, s. 743), jsou:

- „změna emočního prožívání (deprese, úzkost, obavy, napětí a strach),
- pocit neschopnosti řešit svou situaci,
- změny v chování, které může být agresivnější nebo dokonce asociální.“

3.4 Zdravotní důsledky

Ztráta zaměstnání má kromě nepříznivých ekonomických vlivů, také dopad na zdraví nezaměstnaného a to nejen na psychické, ale i na fyzické zdraví (Kolářková a Kodymová, 2005, s. 303).

Obtíže spojené se zdravotním stavem mohou nezaměstnaného omezovat v opětovném začlenění do pracovního procesu, čímž se takový člověk dostává do bludného kruhu důsledků nezaměstnanosti (Kolářková a Kodymová, 2005, s. 303).

Zdravotní potíže vznikají hlavně v důsledku stresu, který nezaměstnaní prožívají. Ten narušuje činnost imunitního systému, což umožňuje snadnější propuknutí nemoci. (Nosková, Dobešová, Zahurančík, Drahy et. al., 2007, s. 23)

Nezaměstnaní se snaží stres potlačit určitými „berličkami“, jako jsou cigarety, zvýšená konzumace alkoholu, léky a drogy, což ke vzniku chorob značně přispívá (Mareš, 2002, s. 84).

Mezi běžné zdravotní potíže, které nezaměstnaný pociťuje, patří především únava, časté migrény, zažívací potíže či hyposomie nebo hypersomie (Buchtová et. al., 2001 cit. podle Vágnerová, 2008, s. 743).

Avšak stres spojený s nezaměstnaností může vést k daleko závažnějším psychosomatickým onemocněním, jako jsou nemoci částečně způsobené psychickými problémy. Mezi taková choroby řadíme astma, diabetes, vysoký krevní tlak, nemoci kůže, vředovou chorobu žaludku a dvanáctníku a dokonce i některé srdeční choroby. V závažných případech může dlouhodobý stres z nezaměstnanosti také vést až k předčasným úmrtím. (Boleloucký, 2002, s. 145)

4 RODINA NEZAMĚSTNANÉHO

Ztráta zaměstnání představuje pro člověka specifickou stresovou situaci, která působí nejen na osobu, která ztratila své zaměstnání, ale doléhá i na jeho nejbližší, tedy na jeho rodinu. Troufám si tvrdit, že rodina má pro každého člověka velký význam. Je to prostředí, kde vyrůstáme, které tvoří naši osobnost a především, které vytváří náš domov, dává nám pocit jistoty a bezpečí. Rodina je tvořena nejbližšími osobami v našem životě a tak s námi sdílí radost i starost a proto pozitivní i negativní vlivy působí i na ni a tak je tomu i v případě nezaměstnanost.

4.1 Definice manželství a rodiny

Definici manželství uvádí zákon o rodině a říká, že „manželství je trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem. Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí.“ (Česko, 1963, s. 340)

Rodina je „společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy a odpovědností a vzájemnou pomocí“ (Hartl, 2000 cit. podle Špaňhelová, 2010, s. 10).

Další definice tvrdí, že rodina je „biopsychosociální skupina, která vzniká ze dvou členů odlišného pohlaví, mezi kterými neexistují pokrevní pouta a z jejich dětí“ (Langmeier cit. podle Špaňhelová, 2010, s. 10).

4.2 Funkce rodiny

Abychom mohli mluvit o funkční rodině, musí rodina plnit následující funkce:

- biologicko-reprodukční – tato funkce s sebou nese určitou rozmnožovací povinnost a tedy snahu o zachování lidského rodu,
- ekonomicko-zabezpečovací – tato funkce je naplňována, pokud dochází k adekvátnímu finančnímu zabezpečení všech členů rodiny,
- emocionální – rodina by měla poskytovat všem svým členům emocionálně stabilní prostředí, kde se děti cítí bezpečně a rády tak v rodině pobývají (Špaňhelová, 2010, s. 12).

- sociálně-výchovná – funkcí rodiny je také výchova dětí, která by je měla připravit na život ve společnosti (Špaňhelová, 2010, s. 12).

Dle Kohoutka (2002, s. 130) můžeme tvrdit, že „rodina zajišťuje biologické potřeby, bezpečí, emoční zázemí, je prvním místem socializace a také místem, ve kterém se vytváří základy postojů, názorů, hodnotových systémů, přístup ke světu a ostatním lidem.“

Pokud však do rodiny vstoupí nezaměstnanost, mohou být funkce rodiny ohroženy. Myslím si, že primárně je ohrožena ekonomicko-zabezpečovací funkce z důvodu absence pravidelné výplaty ze zaměstnání. Nežádá se stává, že nezaměstnanost přináší do rodiny neklid, konflikty a hádky, čímž může být narušena i emocionální funkce rodiny. Takový člověk mívá zkreslené představy o fungování, resp. nefungování společnosti, což se může odrazit i ve stylu výchovy a tím se může narušit i sociálně-výchovná funkce rodiny. A samozřejmě všechny výše vyjmenované důsledky se odráží v upozadění sexuálního života partnerů, resp. manželů a tím je tedy často ohrožena i biologicko-reprodukční funkce.

Pokud se rodina potýká s výše uvedenými problémy, přestává být rodinnou funkční. A přechází do jiného pásma, které již ohrožuje fungování rodiny.

Dunovský (1986, s. 28) uvádí pásma funkčnosti rodiny:

- Pásma funkční rodiny – ve funkční rodině je dobrý vývoj dítěte zajištěn, rodina plní všechny své funkce, děti ani další členové rodiny nejsou ohroženi.
- Pásma problémové rodiny – problémovou rodinu charakterizují poruchy určitých funkcí, ale tyto poruchy neohrožují vývoj dítěte a rodina je schopna řešit problém.
- Pásma dysfunkční rodiny – v dysfunkční rodině se nachází již celá řada problémů s plněním funkcí a dochází ke značnému ohrožení celé rodiny.
- Pásma afunkční rodiny – pro takovou rodinu je specifické porušení všech funkcí, rodina neplní svoji funkci a dítě bývá z afunkční rodiny odebráno a umístěno do sociálního zařízení.

4.3 Vliv nezaměstnanosti na manželské soužití a rodinnou situaci

Již z důsledků nezaměstnanosti dle Buchtové et. al. (2001 cit. podle Vágnerová, 2008, s. 745) vyplývá, že nezaměstnanost nemá vliv pouze na nezaměstnaného, ale znamená zá-

těžovou situaci pro celou rodinu. Přičemž rodinné problémy zaznamenali více muži než ženy.

Tento fakt si vysvětlují tím, že ženy se v takové situaci více soustředí na výchovu dětí a tedy později registrují partnerské potíže, přestože v mnoha jiných situacích bývají daleko citlivější než muži.

Na rodinu s nezaměstnaným členem působí řada zátěžových faktorů, které musí zvládnout. V souvislosti se sociálními důsledky a ztrátou sociálního statusu, dochází také ke změně v rodinných vztazích. U dětí může nezaměstnaný rodič ztratit požadovanou autoritu a přestává být jejich vzorem, u partnera pak ztrácí úctu a obdiv k tomu, co dělal. Mnoho nezaměstnaných se též separuje od přátel a dalších kontaktů se sociálním prostředím a tím izolují i svého partnera a rodinu, což má za následek narušení kulturního a sociálního života rodiny. Znatelný vliv na fungování rodiny má též nedostatek finančních prostředků, což znamená omezování v uspokojování potřeb, čímž vzrůstá napětí a riziko konfliktů v rodinách. (Vágnerová, 2008, s. 746)

Nezaměstnanost ovlivňuje vždy celou rodinu, což se projevuje:

- „změnou ve vztazích mezi rodinnými příslušníky,
- ztrátou rolí (např. nezaměstnaný otec ztratí dominantní roli, kterou získává jiný, ekonomicky aktivní člen rodiny), a z toho vyplývá změna statusu (zejména u mužů),
- narušením stereotypu rodinného života (např. rušivý vliv trvalé přítomnosti nezaměstnaného doma),
- narušením rodinných zvyků v oblasti spotřeby vlivem nedostatku finančních prostředků, nutnost redukce potřeb všech členů“ (Vágnerová, 2008, s. 746).

Myslím si, že všechny výše uvedené negativní vlivy nezaměstnanosti působí ve větší či menší míře na každou rodinu, kde žije nezaměstnaná osoba. Záleží tedy pouze na rodinných vztazích a soudržnosti rodiny, jak nezaměstnanost přijmou a pokusí se ji řešit.

Mnoho rodin tento psychický tlak, který je na ně vyvíjen nezvládne a ukazuje se tedy „...významná souvislost mezi nezaměstnaností a rozvody. Rozvodovost v rodinách nezaměstnaných je dvojnásobná ve srovnání s celostátním průměrem. (Mareš, 2002, s. 80)

Nezaměstnanost a s ní spojené konflikty v rodině představují i zátěž pro děti nezaměstnaných. Vyskytují se u nich, ve větší míře než u ostatních dětí, vývojové poruchy či poruchy

chování. Ve škole mohou vyučující pozorovat horší koncentraci v hodinách, slabší výkony a s tím související zhoršený prospěch dětí. (Farková, 2009, s. 84)

Na druhou stranu, pokud je rodina a vztahy v ní stabilní, poskytuje nezaměstnanému oporu, jistotu, bezpečí a stává se pro něho útočištěm. Až v 67,7 % představuje tuto oporu partner, v menší míře pak děti, rozšířená rodina a přátelé. (Buchtová cit. podle Vágnerová, 2008, s. 746)

5 MOŽNOSTI POMOCI NEZAMĚSTNANÝM

Pomoc nezaměstnaným můžeme dle Vágnerové (2008, s. 747) rozdělit na dva základní okruhy pomoci: „první okruh pomoci je zaměřen na získání nového pracovního místa a druhý pomáhá řešit problémy, které v důsledku nezaměstnanosti vznikly.“

5.1 Služby úřadů práce

Zřizovatelem úřadu práce je Ministerstvo práce a sociálních věcí. Úřad práce České republiky zřizuje zákon č. 73/2011 S., o úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů (MPSV, 2012).

1. dubna 2011 vznikl jednotný úřad práce České republiky, který je tvořen krajskými pobočkami a kontaktními pracovišti v jednotlivých městech (MPSV, 2012).

Nezaměstnaný dochází na úřad práce, který je místně příslušný jeho trvalému bydlišti. Nejdříve se musí registrovat jako uchazeč o zaměstnání a následně dochází za příslušným referentem úřadu práce, kde společně s nezaměstnaným vytvoří jeho kariérní profil, dále mu jsou nabízena různá školení či rekvalifikace, jazykové kurzy apod., což by nezaměstnanému, po jejich absolvování, mohlo pomoci k lepšímu uplatnění na trhu práce. (MPSV, 2012)

Hlavním cílem úřadu práce je hlavně pomoci nezaměstnaným na trhu práce a to jak zprostředkováním zaměstnání, tak finanční pomocí, a to podporou v nezaměstnanosti. Dalším cílem je pak finančně pomoci lidem, kteří se nachází v hmotné nouzi či osobám se zdravotním postižením. (MPSV, 2012)

5.2 Psychoterapeutická péče

V rámci problémů spojených s nezaměstnaností může psychoterapeutická péče pomoci řešení závislostí, psychických problémů, problémů a konfliktů v rodině apod. (Vágnerová, 2008, s. 747).

Psychoterapeutická péče může být poskytována metodou individuální nebo skupinové terapie. V rámci individuální terapie dochází pouze ke kontaktu terapeuta s klientem, což může být pro některé osoby přijatelnější. Psychoterapeuti využívají poznatků různých škol a směrů, které aplikují do praxe. Poskytnutí terapie může klientům pomoci k úlevě od problémů, ke zvýšení sebedůvěry, změně postojů k sobě samému, ale také k práci a tím se znovu prosadit na trhu práce. (Vágnerová, 2008, s. 747)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 PŘÍPRAVNÁ FÁZE VÝZKUMU

V rámci své praktické části bakalářské práce na téma „Nezaměstnanost a její vliv na manželské soužití a rodinnou situaci“ jsem si zvolila kvalitativní výzkum.

Kvalitativní výzkum je „přístupem využívajícím principů jedinečnosti a neopakovatelnosti, kontextuálnosti, procesuálnosti a dynamiky a v jeho rámci cíleně pracujeme s reflexivní povahou jakéhokoli psychologického zkoumání. Pro popis, analýzu a interpretaci nekvantifikovaných či nekvantifikovatelných vlastností zkoumaných psychologických fenoménů naší vnitřní a vnější reality se využívá kvalitativních metod.“ (Miovský, 2006, s. 9)

Mezi základní metody kvalitativního výzkumu dle Hendla (2005) patří:

- pozorování,
- rozbor textů a dokumentů,
- interview neboli rozhovor,
- audiozáznamy a videozáznamy.

Hlavní důvod mého výběru byl ten, že jsem chtěla pochopit vnitřní a subjektivní prožitky všech nezaměstnaných respondentů do hloubky. Mým hlavním cílem bylo získat co možná nejpřesnější a nejdetailnější obraz zkoumaného problému, což kvalitativní výzkum splňuje.

6.1 Výzkumný problém, cíl výzkumu a výzkumné otázky

Výzkumný problém se přímo dotýká problematiky nezaměstnanosti a to, jakým způsobem ovlivňuje rodinné fungování a manželské soužití.

Hlavním cílem mého výzkumu je zjistit, jakým způsobem nezaměstnanost ovlivnila nezaměstnaného jedince, ale i celý chod rodiny a to jak z finančního, tak sociálního i psychologického hlediska.

Hlavní výzkumnou otázkou je tedy to, jakým způsobem nezaměstnanost ovlivňuje rodinné prostředí a manželské soužití a to nejen z finančního hlediska, ale i z hlediska psychologického a sociálního.

Jsem si vědoma toho, že hlavní výzkumné otázky je položena široce, proto jsem si stanovila dílčí výzkumné otázky, na které jsem během výzkumu hledala odpovědi. Dílčí výzkumné otázky jsou:

- Jakým způsobem ovlivnila nezaměstnanost finanční situaci rodiny a jak se její vliv, z hlediska finanční stránky projevuje?
- Jakým způsobem nezaměstnanost zasáhla do trávení volného času rodiny, jak ovlivnila zájmy nezaměstnaného respondenta?
- Jakým způsobem a zda vůbec zasáhla nezaměstnanost do manželského soužití?
- Jak se změnil přístup rodiny k nezaměstnanému členu?
- Jak zapůsobila nezaměstnanost na psychiku nezaměstnaného respondenta?
- Udržuje nezaměstnaný respondent přátelské kontakty a jsou mu přátelé oporou ve zvládnání nezaměstnanosti?

6.2 Metoda sběru dat

Pro realizaci svého výzkumu jsem si zvolila metodu interview, tedy rozhovoru s nezaměstnanými respondenty.

Za interview je považován moderovaný rozhovor, který směřuje k dosažení cíle výzkumu. Interview je možné rozdělit na nestrukturované, polostrukturované a strukturované. (Miovský, 2006, s. 157)

Já jsem si zvolila interview polostrukturované, které tvoří otevřené otázky, na něž nezaměstnaní respondenti odpovídali. (viz příloha P I: Osnova otázek k polostrukturovanému rozhovoru).

6.3 Popis výzkumného souboru a vzorku

Výzkumný soubor tvořili nezaměstnaní klienti Úřadu práce v Kutné Hoře ve věku 35 až 55 let. Kritériem pro výběr respondentů bylo, aby všichni respondenti byli minimálně jeden rok v evidenci Úřadu práce v Kutné Hoře. Toto kritérium jsem si stanovila z toho důvodu, že mnoho důsledků nezaměstnanosti se projevuje v důsledku finančních potíží, které se u nezaměstnaných objevují zpravidla po uplynutí podpůrní doby, která je u osob do 50 let 5 měsíců a u osob od 50 do 55 let 8 měsíců. Dalším kritériem pro výběr respondentů bylo,

aby byli v manželském svazku, měli minimálně jednoho potomka a měli ukončené středoškolské vzdělání s maturitou.

Výzkumný vzorek poté tvořilo šest respondentů z výzkumného souboru; konkrétně tři ženy a tři muži, kteří byli záměrně vybráni.

7 REALIZACE VÝZKUMU

Samotné realizaci výzkumu předcházela má praxe na Úřadu práce v Kutné Hoře v srpnu roku 2011, kde jsem se předběžně domluvila na spolupráci při výzkumu s vedoucí oddělení zaměstnanosti PhDr. Ivou Pospíšilovou.

Vlastní výzkum jsem realizovala v březnu roku 2012 v prostorách zasedací místnosti Úřadu práce v Kutné Hoře.

S výběrem a oslovením vhodných respondentů mi pomohla PhDr. Iva Pospíšilová a referentky zaměstnanosti, které mi respondenty, kteří byli ochotni spolupracovat na mém výzkumu, posílali do zasedací místnosti.

Všechny respondenty jsem seznámila s účelem a smyslem rozhovoru a také s tím, že bude celý rozhovor nahrán na diktafon. Respondenti s nahráváním souhlasili, což také stvrdili svým podpisem v Souhlasu se zaznamenáním a použitím rozhovoru. (viz příloha P II: Souhlas se zaznamenáním poskytnutého rozhovoru).

Rozhovory s nezaměstnanými respondenty byly pokaždé jinak dlouhé. Mým cílem bylo respondenty do ničeho nenutit a nechat tak rozhovorům volný průběh. Během samotných rozhovorů respondenti občas využili jednoslovných odpovědí a tak jsem je v takovém případě vybídla, aby rozvedli svoji odpověď. Pokud bylo zřejmé, že na konkrétní otázku nechtějí více odpovídat, nebyli k odpovědím nuceni, z tohoto důvodu se v rozhovorech vyskytují i krátké či jednoslovné odpovědi.

Všechny rozhovory probíhali hladce, nedošlo k žádným konfliktům a po ukončení rozhovorů došlo k přátelskému rozloučení. Následně byly všechny rozhovory doslovně přepsány (viz příloha P III: Přepis rozhovorů) a analyzovány.

7.1 Metoda analýzy dat

Nahrané rozhovory byly transkripcí převedeny do podoby psaného slova. Takto připravená data byla podrobena kódování dat, které je základem zpracování a třídění dat. Kódování je v podstatě způsob, kterým převádíme data do datových segmentů neboli jednotek, se kterými dále pracujeme. (Schwandt, 2001 cit. podle Miovský, 2006, s. 210)

Pro zpracování dat byla zvolena kvalitativní metoda vytváření trsů. „Metoda vytváření trsů slouží obvykle k tomu, abychom seskupili a konceptualizovali určité výroky do skupin, např. dle rozlišení určitých jevů, místa, případů atd. Tyto skupiny (trsy) by měly vznikat na základě vzájemného překryvu (podobnosti) mezi identifikovanými jednotkami. Tímto procesem vznikají obecnější, induktivně zformované kategorie, jejichž zařazení do dané skupiny (trsu) je asociováno s určitými opakujícími se znaky, určitým charakteristickým uspořádáním atd. Společným znakem takového trsu může být například tematický překryv, tj. když vyhledáváme ve výrociích osob všechny takové pasáže, které se týkají úzce ohraničeného tématu.“ (Miovský, 2006, s. 221).

7.2 Představení respondentů

Vzhledem ke skutečnosti, že já sama jsem měla možnost osobního kontaktu s respondenty a mohla je při realizaci rozhovorů pozorovat (zejména jejich neverbální projev), považuji za důležité uvést alespoň částečný popis vnějších znaků a projevů neverbální komunikace každého respondenta. Pro zachování anonymity uvádím jména smyšlená, zachován je pouze věk a pohlaví respondentů.

- 1. respondent – Petr, 46 let
 - v současné době se rozvádí a žije s matkou
 - s manželkou má jednu dceru, která chodí do ZŠ
 - tichý muž normální postavy
 - chvátal a nechtěl rozhovorem ztratit příliš času
 - působil introvertně
 - mluvil tiše až neslyšně
 - za celou dobu rozhovoru nenavázal oční kontakt, hleděl do země nebo do stolu
 - za celou dobu rozhovoru nezměnil polohu na křesle

- 2. respondent – Eva, 47 let
 - žije ve starším rodinném domě s manželem, který je v plně invalidním důchodu
 - s manželem mají jednu dceru, která chodí do 3. ročníku VOŠ
 - velmi milá a usměvavá žena vyššího věku
 - ochotně odpovídala na otázky
 - mluvila zřetelně
 - celý rozhovor probíhal v přátelském duchu

- 3. respondent – Jan, 55 let
 - žije v panelákovém bytě s manželkou a dvěma syny, kteří studují, jeden dálkově při zaměstnání a druhý prezenčně
 - veselý a pozitivně naladěný muž menšího věku a silnější postavy
 - ochotně odpovídal na všechny otázky
 - často se usmíval
 - navázal oční kontakt
 - gestikuloval minimálně: ruce měl položené v klíně nebo propletené na prsou

- 4. respondent – Martina, 36 let
 - žije s manželem v rodinném domě, mají spolu dvě malé děti (chodí na ZŠ)
 - tichá, klidná a upravená žena velmi štíhlé postavy
 - odpovídala pomalu, s rozmyslem, někdy až bázlivě
 - při rozhovoru často sledovala diktafon
 - oční kontakt navázala zřídka

- 5. respondent – Sára, 42 let
 - žije s manželem v rodinném domě, mají spolu dvě děti, dcera chodí na ZŠ a bydlí s rodiči, syn žije již sám
 - dominantní, velmi upravená žena štíhlé postavy
 - často zdůrazňovala nepřítomnost finančních problémů
 - ochotně odpovídala na všechny otázky, přesto chvilkami působila, že určité informace nechce říci a šikovně se jim vyhýbala
 - působila inteligentně a sebevědomě

- 6. respondent – Karel, 55 let
 - žije pouze s manželkou v rodinném domě
 - mají dva syny, kteří jsou již ekonomicky aktivní a žijí sami
 - hlučný a rázný muž vysoké a silnější postavy
 - mluvil velmi hlubokým hlasem
 - mluvil hodně nahlas a výrazně gestikuloval
 - často poposedával na křesle
 - občas se při kladení otázek mračil

7.3 Interpretace výsledků výzkumu

Otevřeným kódováním jsem získala kódy, které jsem pomocí metody trsů zařadila do následujících kategorií. Písmeno kódu je začátečním písmenem křestního jména respondenta a číslo značí číslo řádku, na kterém se výrok, z něhož byl utvořen daný kód, nachází.

Pro lepší orientaci jsou výsledky interpretovány pomocí tabulek, v posledním řádku tabulky je uvedeno shrnutí výsledků dané kategorie.

7.3.1 Finanční situace rodiny

Díky jednotlivým kódům, jako například: P12 skromnost, P30 výdaje, E14 šetření, E32 potřeba peněz, J5 renta, M13 žádné dluhy, M26 brigády, S10 manžel živitel, S13 finanční štěstí, K10 hypotéka či K13 přežít jsem vytvořila kategorii s názvem finanční situace rodiny.

Díky první kategorii získáme odpověď na první výzkumnou otázku a to, jakým způsobem ovlivnila nezaměstnanost finanční situaci rodiny a jak se její vliv z hlediska finanční stránky projevuje.

K vytvoření této kategorie dopomohly otázky na téma bydlení, nakupování a stravování, kde docházelo ke shodnému zmiňování finančních potíží.

Dalo by se říci, že je tato kategorie kategorií nejdůležitější a nadřazenou všem ostatním, neboť v mnoha hlediscích ovlivňuje kategorie další.

Tabulka 1

Petr	Petrova finanční situace je jím samotným vnímána jako dobrá. Ve výdajích spojených s bydlením nešetří, ale uznává, že když podnikal, byl na tom finančně lépe, ale jedním dechem dodává: „Tak já toho ani moc nepotřebuju, no. Takže ne, ani nešetřím. Mě stačí akorát nafta, jídlo...no, co víc. Nic víc fakt nepotřebuju.“
Eva	Evina finanční situace je o poznání horší než finanční situace pana Petra. I jejich šetření s manželem se projevuje zřetelněji. „Přešli jsme na jinou elektriku. Taky jsme přešli z plynu na krb, krbovky. Takže teď topíme dřevem a to se protopí daleko míň, takže to je menší finanční částka, no.“ V jejich rodině dochází i k šetření v nákupu potravin. „Třeba jogurty za 15 Kč nekupuju, no“, říká paní Eva. I Evina dcera podle jejích slov zhoršenou finanční situaci chápe a příliš toho nechce. Přestože se celá rodina paní Evy snaží šetřit „...je to vždycky jen tak tak a jsme rádi, že vůbec vyjdem, no“, dodává smutně paní Eva.
Jan	Situace Janovi rodiny je úplně odlišná než situace všech respondentů. Manželka pana Jana je učitelkou a ještě si přivydělává jako účetní, on sám, jako bývalý policista, pobírá měsíční rentu. Přestože je pan Jan v současné době bez zaměst-

	nání finanční příjem má a šetření tedy neřeší, spíš naopak „...víc rozhazuju, že se zajímám o to, co jím. Snažíme se kupovat víc zeleniny a ovoce a to je přece jen čím dál tím dražší, takže dřív jsem se do práce odbyl rohlíkem a teď spíš víc utrácíme za dobrý a kvalitní jídlo“, vysvětluje pan Jan.
Martina	Paní Martina a její rodina se šetřit snaží i přesto, že „...chodím alespoň na brigády, takže si přivydělávám...“, říká paní Martina. Šetří především ve výdajích spojených s nákupy. „Člověk vybírá to, co je v akci, levnější. Zbytečně se věci, které nutně nepotřebujeme, nekupují. Dřív jsme dost věcí vyhazovali, že třeba prošly, tak teď nakupujeme spíš méně a častěji“, uvádí šetřící strategii paní Martina.
Sára	O šetření paní Sára říká: „No, naštěstí mě se to tolik netýká, my to s manželem zvládáme. Takže nejsme nuceni nějak šetřit a zatím se nám to vyhýbá. Manžel se o nás stará a netrpíme zatím ničím.“ Jak sama přiznává, jejich dobrá finanční situace je především zásluhou jejího manžela „...mám manžela, který nás rozmazuje, takže netrpíme...“, popisuje a dodává „opravdu mám v tomhle ohledu štěstí, že nejsem nucena nastoupit do práce za každých okolností.“ Svoji finanční situaci shrnuje takto: „... já jsem zabezpečená, mám bydlení, nemáme žádný hypotéky nebo dluhy, no.“
Karel	Situace rodiny posledního respondenta je složitá. „Je mi 56 řekněme už, a kdyby to se mnou teďka seklo, tak tam budu mít nedožitých 56 a hypotéku mám ještě na 9 let.“ Sám uznává, že k životu toho moc nepotřebuje, ale hypotéku zaplatit musí. I ohledně šetření ve stravování má dle svého názoru, kvůli zdraví, ztíženou situaci „...tak tučný věci jsou levnější než věci zdravý. Takže, když chcete ušetřit, kupujete si věci nezdravý a pak dopadnete jak já, že jste bez práce, splácíte hypotéku, máte blbý zdraví a musíte si kupovat drahý věci, aby to s Váma nepraštilo, protože by neměl kdo doplatit hypotéku“, říká rozhořčeně.
shrnutí	Z této kategorie jasně vyplývá, že respondenti, kteří nemají kvůli nezaměstnanosti stálý finanční příjem, vnímají značné finanční problémy, které se projevují v šetření a uskromňování se. Na druhé straně je vidět, že respondenti si na svou zhoršenou finanční situaci již značně zvykli, protože si stěžují na jiné oblasti (například přístup zaměstnavatelů při přijímání nových zaměstnanců) než na finanční problémy. Dalo by se tedy říci, že je nezaměstnanost naučila určité

	skromnosti, kterou oni sami berou jako samozřejmost, které si může povšimnout nezúčastněný pozorovatel, který finančním deficitem netrpí. Od ostatních respondentů se odlišuje pouze pan Jan, který pobírá rentu od Policie ČR, díky pravidelnému finančnímu příjmu teda ekonomické dopady nezaměstnanosti nepociťuje.
--	--

7.3.2 Trávení volného času

Druhá kategorie se již přímo zabývá trávením volného času nezaměstnaného člena s rodinou.

Tuto kategorii vytvořily především kódy P24 hudby, P26 zvířata, E26 žádné výlety, E29 aktivita, J13 více času, J18 dovolená, M18 levné koníčky, S17 výlety, K18 denní činnost či K22 ztráta koníčku.

V této kategorii se dozvídáme odpovědi na druhou výzkumnou otázku, tedy jakým způsobem nezaměstnanost zasáhla do trávení volného času rodiny a jak ovlivnila zájmy nezaměstnaného respondenta.

Tabulka 2

Petr	Pan Petr pozoruje, že má teď více času a také se občas nudí „...když se nudím, tak si vezmu kytaru nebo počítač“, popisuje své zájmy pan Petr. Dále také zmiňuje, že má teď více času na své psy „...mám 3 psy, takže těm se hodně věnuju, no. Chodím s nima taky na cvičák.“ S rodinou pan Petr netráví čas téměř vůbec, protože se s manželkou rozvádí a ona mu dceru na hlídání „půjčovat“ nechce. „Já jí už neviděl asi 3 měsíce“, dodává smutně pan Petr.
Eva	Paní Eva uvádí, že náplní jejího volného času jsou především domácí práce „...doma uklízím, vařím, já nevydržím sedět ani u televize, to mě nebaví. Já si na chvíli sednu a stejně mě to nebaví, tak jdu něco dělat, no. Teď jsem ráda, že už je trochu teplo, že už taky můžu dělat něco na zahrádce.“ Na výlety a dovolené rodina paní Evy nejezdí. „No, víte co, my už na to ani nejsme“, vysvětluje Eva.

Jan	Oproti paní Evě má pan Jan spoustu zájmů a aktivit, na které má podle svých slov, díky nezaměstnanosti, více času. „S rodinou nebo teď už spíš hlavně s manželkou a občas s mladším synem jezdíme rádi na kole. V zimě jezdíme na hory, no a v létě samozřejmě moře“, popisuje pan Jan to, jak tráví svůj volný čas s rodinou. Když není pan Jan se svojí rodinou má i další zájmy. „Teď zrovna rekonstruuju chalupu, takže mám takový práce, že nevím co dřív...“, uzavírá debatu o volném čase pan Jan.
Martina	Paní Martina jezdívala se svou rodinou na dovolené každý rok „...a teď teda nejezdíme, protože na to nezbyvají peníze, takže jsme to museli omezit“, říká paní Martina. Ale koníčků, které nejsou finančně náročné, se ona, manžel ani děti nevzdali. „Já ráda vyšívám, takže na to mám spíš více času. S manželem jezdíme ve volném čase na kolech. Manžel taky hraje fotbal a to hraje stále, takže u svých koníčků jsme zůstali...“, objasňuje rodinnou situaci týkající se volného času paní Martina.
Sára	Paní Sára se ve svém volném čase opravdu nenudí. Vaří, peče, s manželem také rádi zahradničí. Díky jejich dobré finanční situaci koníčky ani výlety neomezují „...když má manžel volno tak jezdíme, teď už spíš jen s dcerou, na výlety, třeba do bazénu, do ZOO, do kina, taky podle počasí, no. Když je hezky tak na kolo, na procházky a tak“, popisuje trávení volného času paní Sára. Pokud jí má ještě nějaký volný čas, stará se o své babičky či hlídá kamarádkám malé děti.
Karel	Karlova denní činnost je poněkud monotónnějšího rázu „...chodím s károu do lesa na klacky. Abych se neukousal nudou, taky na tý káře uvezu dost klacků, tak mám topení na dva dny. Jednak mám pohyb, to potřebuju, zabiju čas, protože bych neměl do čeho píchnout a ještě ušetřím na topení, no“, popisuje to, co přes den dělá pan Karel. Jeho absence zájmů pramení hlavně z toho, že svůj hlavní koníček, tedy práci, ztratil. „Tak můj hlavní koníček, to co mě fakt bavilo, byla práce, že jo. A tu teď nemám, takže to je hodně blbý, no“, dodává zarmouceně pan Karel.
shrnutí	O této kategorii by se dalo říci, že respondenti se shodli na tom, že nezaměstnanost jejich koníčky ovlivnila dvojnásobem. Nákladnější koníčky museli zpravidla omezit – pan Petr prodal drahý vůz, paní Martina přestala jezdit s manželem a dětmi na zahraniční dovolené atd., ale na méně nákladné koníčky mají

	respondenti naopak více času – paní Sára více vyšívá, paní Martina se stará více o zahradu a květiny. Je evidentní, že nezaměstnanost s sebou přináší i více času, což může vést k prohlubování volnočasových aktivit nebo naopak v důsledku finančních problémů, k jejich redukci. Poté záleží tedy na osobnosti člověku, jak mezeru ve volném čase, která se ztrátou zaměstnání souvisí, vyplní. Někteří respondenti si proto pochvalují, že mají v současné době více času na vše, co mají rádi, jiní si naopak hledají aktivity cíleně, aby se dle svých slov, „neukousali nudou.“
--	--

7.3.3 Manželské soužití a rodina

Tuto kategorii, zkoumající vztahy mezi manželi a ostatními členy rodiny, jsem vytvořila na základě těchto kódů P9 manželská krize, P31 rozvod, P41 hádky, E42 podpora manžela, J22 rodinné kontakty, J27 pomoc manželky, M21 rodinné kontakty, M24 spokojenost dětí, S18 čas na dceru, S26 vliv na syna, K24 radost z vnuka nebo K30 manželské podpora.

Touto kategorií dostáváme odpovědi na třetí a čtvrtou výzkumnou otázku, jakým způsobem a zda vůbec zasáhla nezaměstnanost do manželského soužití a jak se změnil přístup rodiny k nezaměstnanému členu.

Tato kategorie se váže přímo k názvu bakalářské práce. V předchozích kategoriích byl zjištěn ekonomický dopad nezaměstnanosti na rodinu a trávení volného času, v této kategorii se již přímo dostáváme k problému, manželského a rodinného soužití v závislosti na nezaměstnanosti.

Tabulka 3

Petr	Na Petrovo manželství měla nezaměstnanost ze všech respondentů největší a nejhorší vliv. „Manželka se se mnou rozvádí kvůli tomu, že jsem přišel o práci a přestal jsem nosit domů tolik peněz. No a najednou bylo málo peněz a na to ona nebyla zvyklá, tak mě poslala do háje a holku si vzala s sebou“, popisuje svůj smutný příběh pan Petr. Dceru také nevidá a jediný rodinný kontakt je v jeho případě tvořen společným bydlením s jeho matkou.
------	--

Eva	Evína manželská situace je úplně jiná než Petrova. Mají na sebe s manželem více času, povídají si a kvůli problémům, jenž nezaměstnanost přináší, se nehádají. Její manžel „...je spokojenej, že má uvařeno nebo když má na něco chuť, tak přijde, řekne: dal bych si todle a todle a já to udělám. No a má mě k dispozici, když potřebuje“, usmívá se spokojeně paní Eva. V manželovi i dceři cítí podporu. „Manžel mě utěšuje, že to bude dobrý, no“, popisuje manželovu podporu paní Eva.
Jan	Pan Jan si pochvaluje, že teď, když je nezaměstnaný mají s manželkou více času pro sebe. Podporu manželky pocíťoval, když „...jsem chodil do práce a bylo toho třeba už moc. Nebo když byla máma nemocná. Teď spíš vidí, že jsem v pohodě, takže teď tam ta podpora ani není tolik potřeba“, objasňuje pan Jan. V rámci rodinných vztahů udržují kontakt „...se švagrovou a se švagrem, to dost intenzivně“, upozorňuje pan Jan.
Martina	Paní Martina si také pochvaluje dobrý vztah s manželem, který nezaměstnanost nezměnila. Dokonce jí dle jejích slov poskytuje značnou oporu „...nijak na mě netlačí, nehádáme se kvůli tomu, že já nechodím do práce a on musí chodit každá den do práce a vydělávat a v podstatě nás živit a já, že se válím třeba doma. Nic mi nevyčítá, to vůbec ne a toho si zas já vážím.“ Kdyby nebylo nezaměstnanosti a tedy i finančního uskromňování se, paní Martina by byla doma spokojená a práci by nehledala „...kdyby manžel vydělával víc peněz, tak by to bylo dobrý a vlastně by nás uživil líp a bylo by to všechno jinačí a mohla bych zůstat doma s dětma a víc se věnovat dětem“, upřesňuje paní Martina. Z rodinných kontaktů se stýká hlavně se švagrovou, která „...je taky nezaměstnaná, tak si navzájem postěžujeme“, dokresluje rodinné styky paní Martina.
Sára	Paní Sára je v současné době nejvíce v kontaktu se svojí dcerou. „Ona chodí tancovat, jezdí po různých vystoupeních, takže mám alespoň čas se na ni jít podívat.“ Dcera a rodina je pro ni důležitá natolik, že jí přizpůsobuje i výběr budoucího zaměstnání, takže „...nějaká práce někde po nocích nebo dlouho do večera a tak, tak to teď nepřichází v úvahu“, ale dodává, že kdyby jí rodina nebyla oporou, tak by byla nucena do zaměstnání nastoupit, neboť by to doma, vystavena psychickému tlaku, nezvládla. I paní Sára, tak jako paní Martina, má blízký vztah ke své švagrové „...naše děti se vídají, pohrají si, my si popovídáme, je to

	fajn mít hezký vztah v rodině“, uzavírá paní Sára.
Karel	Pana Karla těší hlavně kontakt se syny a vnukem „...tomu jsou dva a to malý dítě Vám dodá na chvíli novou energii...“ Samozřejmě, že si váží i podpory ze strany manželky. „Manželka se mi snaží dodat trochu elánu. Já nemít manželku, tak nevím, co bych dělal. To je zas pravda, že si tohle uvědomuju, jednak ona vydělává a taky se o mě stará. Navaří, napeče, uklidňuje mě vždycky, když přijdu rozčílený tady z toho úřadu nebo odněkud, kde jsem se byl ptát na práci“, shrnuje rodinnou podporu pan Karel.
shrnutí	Výsledky této kategorie pro mne byly velkým překvapením. Čekala jsem, že nezaměstnanost zapůsobila na manželské soužití v negativním slova smyslu. Mé očekávání manželských konfliktů v závislosti na nezaměstnanost se potvrdil pouze u pana Petra, jehož žena se s ním, dle jeho slov, kvůli jeho ztrátě zaměstnání rozvádí. Ostatní respondenti udávají, pro mě překvapující zjištění, mají na své partnery a rodinu více času a jejich vztah s manželem či manželkou se výrazně prohloubil.

7.3.4 Psychický a zdravotní stav

Pro vytvoření kategorie s názvem psychický a zdravotní stav pro mě byly stěžejní následující kódy P32 lítost a smutek, E37 bezmoc, E44 pocit zbytečnosti, J25 psychická úleva, M28 snaha hledat práci, S25 lítost, S30 pocit smutku, K10 zlost, K32 samota a také K32 nostalgie.

Prostřednictvím této kategorie také nalézám odpovědi na další výzkumnou otázku, jak zapůsobila nezaměstnanost na psychiku nezaměstnaného respondenta.

Je důležité si uvědomit, že pokud je rodina utvořena na základě empatie a citové propojenosti členů rodiny, psychické a zdravotní problémy se z nezaměstnaného člena mohou přesunout i na jeho blízké.

Tabulka 4

Petr	Pan Petr se po zdravotní stránce necítí příliš dobře a říká: „Já už jsem na tom zdravotně špatně...“ Z hlediska psychiky na něho negativně působí především absence kontaktu s dcerou „...holku jsem teď dlouho neviděl a to je hrozný. S manželkou není domluva...no, je to hrozný“, říká se slzami v očích a je evidentní, že ze strany jeho rodiny psychická podpora nepřichází žádná.
Eva	Paní Eva si stěžuje hlavně na přístup zaměstnavatelů „...přijdete někam, jdete se zeptat na práci, oni Vám slíbí, že Vám zavolaj nebo, že se ozvou, nevím, cokoliv a pak už se stejně nikdo neozve, už mě to začíná štvát. To jo, štve mě to kolikrát, naslibujou hory doly a pak se stejně nic neděje, takže si člověk připadá jak debil, když to tak řeknu, no.“ Paní Eva uvádí, že ji toto jednání po psychické stránce hodně vyčerpává a člověk si pak připadá „...takovej zbytečnej.“ Paní Eva svoji situaci uzavírá takto: „...je to složitý, no, hledat práci a nemít nějakou odezvu, to je složitý.“
Jan	Pan Jan je v podstatě nezaměstnaný dobrovolně a tento stav si užívá. Po psychické stránce pro něho nezaměstnanost znamená spíše úlevu. „Poněvač tak práce samozřejmě něco obnášela, že jo. To bylo takový jako psychický vypětí v tý práci neustále a potom to ze mě tak jako spadlo, no. Měl jsem taky nějaký zdravotní potíže a ty se tím pádem vyřešily.“ Hlavním důvodem jeho odchodu od Policie ČR bylo právě psychické vypětí a také to, že „...potom, co jsem týdlitý republice něco dal, mám taky nárok si odpočinout a zase si něco vzít zpět“, vysvětluje pan Jan to, proč se rozhodl odejít ze zaměstnání.
Martina	Na Martininu psychiku působí hlavně nedostatek peněz a to, že si nemohou s rodinou dovolit tolik co dříve, proto se paní Martina snaží hledat ve svém okolí možnost brigád „...chodím alespoň na brigády, takže si přivydělám. Zas jako nejsem úplně doma a kde jsou možné brigády, tam si přivydělávám a pak si teda můžeme dovolit něco navíc, no.“ Paní Martina si už 3 roky snaží najít práci, ale potýká se s problémem, že „...v dnešní době nic není, no“, říká smutně a je znát, že tato bezmoc negativně ovlivňuje její psychický stav.
Sára	Paní Sára ukončila zaměstnání právě kvůli svému zhoršenému zdravotnímu stavu. Nyní je doma a je spokojená. Věnuje se dceři, manželovi a svým koníčkům,

	<p>přesto jí práce a kontakt s lidmi někdy chybí „...tak si na to občas člověk vzpomene, že by zas chtěl něco takovýho, ale to už se nevytvoří a je to pryč.“ Přestože se o ni manžel stará, někdy na ni dolehne to, že „...jsem chtěla být vždy nezávislá, aby mě muž nemusel žít, takže vždycky jsem si šla za tím, že já se musím postarat a vždy se mi to vedlo, no a teď se to vlastně všechno změnilo a hlavně z důvodu té nemoci, tak to špatně působí na ten můj psychický stav“, vysvětluje paní Sára to, co negativně ovlivňuje její psychiku. Přesto si je vědoma toho, že i když nepracuje a nemá tedy pravidelný finanční příjem „...žijeme si moc hezky“, potvrzuje.</p>
Karel	<p>Pan Karel je také omezený ve výběru zaměstnání díky svému špatnému zdravotnímu stavu „...já jsem dostal infarkt, takže nesmím dělat noční, neměl bych dělat dvanáctky, ale to mi všechno doktor řekne, ale nemám na papíře nic. Na papíře jsem oficiálně zdravý“, zlobí se pan Karel. Důvody svého špatného psychického stavu charakterizuje takto: „Tak já Vám to řeknu asi takhle, člověk se chodí ptát na práci. Teď víte, že tohle a tohle nemůžete vzít, že by to s Váma na pár dní někde seklo, takže máte omezený možnosti. A to, co bych třeba mohl dělat, tak Vám řeknou, my se Vám ozveme a už Vám nikdo nezavolá, no a po dvou měsících si připadáte doslova už jako onuce, jak hadr. Že vidíte, že už nejste potřebnej, je mi skoro 56 a každé už chce mladší, co se starym dědkem, co nemůže dělat dvanáct hodin v kuse, že jo. To už pak člověk nemá ani nějaký smysl života, no“, vysvětluje a také dodává, že si připadá často sám „...manželka odejde do práce a jsem na baráku sám. Člověk chtěl postavit velké barák a najednou je v něm člověk sám. Ono všechno tak uteče, kluci vyrostli, to se člověk ani nestal otočit a než se dal barák do pucu, tak už bydlíme sami...“, popisuje své trápení pan Karel.</p>
Shrnutí	<p>Respondenti popisovali především svůj psychický stav a shodli se v tom, že na jejich psychiku negativně působí hlavně přístup zaměstnavatelů. Nejvíce se tento fakt podepsal na panu Karlovi, kterému byla jeho práce koníčkem a děti už má velké, takže je přes den většinou sám, což se negativně odráží na jeho psychice. Že by jejich špatný psychický stav působil na jejich blízké okolí, nevnímají.</p>

7.3.5 Přátelské kontakty

Poslední kategorie s názvem přátelské kontakty byla vytvořena na základě těchto kódů P34 přátelé, P35 změna přátel, E34 kamarádka, J23 přátelské kontakty, M30 rodina a přátelé, S29 pomoc od přátel a také K31 absence přátelských kontaktů.

Touto kategorií se dostáváme k odpovědi na poslední výzkumnou otázku, zda udržuje nezaměstnaný respondent přátelské kontakty a jsou mu přátelé oporou ve zvládnání nezaměstnanosti.

Přátelské kontakty a pocit opory v nich, možnost vypovídat se někomu mimo rodinu, považují za velmi důležitou a z tohoto důvodu jsem respondentům v rozhovoru pokládala i otázky, které se zaměřují na existenci a styk s přáteli.

Tabulka 5

Petr	Pan Petr se o přátelích nechtěl příliš bavit. Na otázku, zda udržuje přátelské kontakty, odpověděl: „Tak normálně, no. Já nevím...“ A bylo znatelné, že je mu otázka, která se týká přátel, značně nepříjemná. Na otázku, jak k němu přátelé přistupují a zda se s příchodem nezaměstnanosti něco změnilo, odpověděl vyhýbavě, že když „...jsem bydlel v Praze, tak jsem tam měl nějaký kamarády a teď mám tady zase jiný, no.“ Dál jsem se ho tedy na vztahy s přáteli nevyptávala.
Eva	Paní Eva na otázku, zda udržuje nějaké přátelské kontakty, odpověděla, že má jednu kamarádku v místě jejího bydliště a s tou „...se navštěvujeme takhle občas. Jednou přijde na kafe ona, jednou jdu na kafe já.“ Dále paní Eva uvádí, že psychickou podporu vnímá nejen od manžela a dcery, ale také od zmiňované kamarádky, která „...mě taky podporuje nebo takhle, když se něco dozví, tak mi taky dává vědět o nějaký práci nebo tohle“, upřesňuje paní Eva
Jan	Pan Jan udržuje přátelské kontakty především se švagrovou a švagrem, ale také udává, že nezaměstnanost nezměnila ani přátelské kontakty, které udržoval v rámci bývalého zaměstnání „...několik let jezdím do Prahy, kde jsem dřív sloužil, takže takhle vždycky jednou za půl roku mě tam zvou kamarádi, což je teda příjemný, protože to jsou většinou pražáci a nikdy na mě nezapomenou a zvou mě, no a já to mám asi 100 kilometrů a vždycky teda přijedu, no“, popi-

	suje pan Jan to, jak probíhá jeho styk s bývalými spolupracovníky.
Martina	Paní Martina je také v přátelském kontaktu zejména se švagrovou, ale i „...s bývalými spolupracovníky z práce“, dodává. Má i další kamarádky, které jí při zvládnání nezaměstnanosti podporují. „To mi hodně pomáhá, že se jim můžu vypovídat a že řada z nich byla taky dlouho nezaměstnaná, takže ví, o čem mluví.“ Díky přátelským a rodinným kontaktům si paní Martina nepřipadá opuštěná a dalo by se tedy říci, že je spokojená.
Sára	Paní Sára byla díky své profesi prodavačky zvyklá na častý kontakt s lidmi, který jí nyní chybí, protože „...každý člověk si občas řekne, že by chtěl tu práci, chtěl by být mezi těma lidma. Já jsem měla práci, která mě dávala hodně a byla to vlastně s lidma práce a to mi určitě chybí...“, dodává. Přátelský kontakt udržuje v současné době v rámci rodiny, i když „...přátele samozřejmě taky mám, ale u nás je přednější takovej ten rodinný kontakt“, dokresluje paní Sára tuto problematiku.
Karel	U pana Karla došlo ke značné redukci přátelských kontaktů, protože „...já jsem měl hlavně za kamarády chlapy v práci, že jo. Že jsme něco udělali a pak šli na pivo. No a co já se tam teď k nim mám cpát nebo jim volat, kde zrovna dělaj, že se tam zastavim? To je divný, takže se s nima už nevidám. Občas se někde potkáme v krámě, takže se zeptaj, co zdraví, ale nijak víc se už nevidáme. A jinak k nám občas přijdou nějaký známý od manželky, ale tak to jsou spíš její kamarádky, takže to mě moc nezajímá“ a dodává „...já pořádně žádný přátele nemám.“
shrnutí	Respondenti uvádí, že udržují přátelský kontakt hlavně v rámci rodiny či s menším počtem kamarádů. Někteří z respondentů jsou dokonce v pravidelném styku s bývalými kolegy z práce. Pan Karel uvádí, že přátele nemá žádné. Pan Petr přátele má, ale vyjádření podpory z jejich strany nevnímá. Ostatním respondentům poskytují i přátele značnou psychickou oporu.

8 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Praktická část mé bakalářské práce se zaměřuje na to, jakým způsobem se nezaměstnanost odráží v manželském soužití a celkovém rodinném fungování.

Vliv nezaměstnanosti na jedince i jeho rodinu je velmi individuální. Jsem si vědoma také toho, že vzhledem k uplatněné metodologii se výsledky výzkumné části nedají vztáhnout na celou nezaměstnanou populaci. Přesto považuji za důležité, shrnout alespoň výsledky výzkumu, týkající se šesti zvolených respondentů.

Jako hlavní vliv nezaměstnanosti, který primárně dopadá na celou rodinu, považuji vzhledem k výsledkům výzkumu, absenci jedné měsíční výplaty ze zaměstnání. Všichni respondenti byli nezaměstnaní více jak jeden rok, tedy u nich již uplynula doba nároku na podporu v nezaměstnanosti, což se také projevilo finanční situací rodiny. Myslím si, že je to zásadní problém, který znatelně působí na celou rodinu a ovlivňuje ji v možnostech nákupu základních věcí nutných pro život, což s sebou nese omezování potřeb, jež může mít za důsledek psychickou deprivaci nezaměstnaného či celé rodiny.

Potvrzují se i psychické dopady nezaměstnanosti na jedince, které nepramení pouze z finančních problémů, ale mají kořen především v nemožnosti najít si zaměstnání, což u nezaměstnaných vyvolává pocity podřadnosti, neschopnosti, bezmoci, sebelítosti či naopak našťvanosti na celý svět, což může mít také značný dopad na rodinné fungování.

Zdravotní důsledky nezaměstnanosti se při realizaci výzkumu nepotvrdily, spíše se ukazuje, že zdravotní indispozice jsou důvodem ke ztrátě zaměstnání a horší znovuuplatnitelnosti na trhu práce, což rozvíjí opět problémy psychického charakteru.

Negativní dopady na manželské soužití a rodinu potvrdil pouze jeden respondent, který se v důsledku ztráty zaměstnání se svojí ženou rozvádí. U ostatních respondentů se vztah manželů prohloubil, zaměstnaný partner jim nezaměstnanost nevyčítá a naopak je rád, že s ním může trávit více času.

Sociální dopady nezaměstnanosti se potvrdily pouze z části a troufám si tvrdit, že přátelské kontakty jsou v rukou každého člověka a nezaměstnanost na ně nemá příliš vliv. To dokazuje i fakt, že někteří nezaměstnaní respondenti se s přáteli z bývalého zaměstnání stále stýkají a pokud tomu tak není, je to jejich osobní rozhodnutí. Ve velké míře udržují respondenti také přátelské styky v rámci širší rodiny.

8.1 Doporučení pro praxi

Myslím si, že můj výzkum splnil důležitý cíl, tedy praktický význam.

Respondenti velmi ochotně spolupracovali při realizaci rozhovorů a shodovali se na potřebě vypovídat se nezávislému posluchači. Potvrzují, že nechtějí neustále zatěžovat rodinu svými problémy a ocenili by přítomnost psychologa či poradce na úřadu práce, který by je vyslechl, snažil se pochopit jejich situaci a případně by jim i slovně pomohl a povzbudil je v dalším vynaloženém úsilí při hledání zaměstnání.

Osobně jsem při realizaci výzkumu narazila na respondenty, kteří chtějí pracovat, ale zaměstnání nemohou sehnat. Jejich důvody bývají různé – neuspokojivý zdravotní stav, špatná infrastruktura a tedy i zhoršená dojemnost do zaměstnání či péče o nemocného člena rodiny. Ovšem všichni se shodují, že s pomocí psychologa by se jim tato skličující životní situace zvládala daleko lépe, přinejmenším by měli tuto tíživou životní situaci s kým konzultovat.

Proto se domnívám, že by se úřad práce neměl orientovat pouze na zprostředkování zaměstnání a finanční pomoc klientům, ale měl by poskytovat pomoc i v rovině psychické, neboť každý problém působí na člověka vždy komplexně a postihuje jej i po psychické stránce, což dokazují i výsledky mého výzkumu.

Někteří respondenti se dokonce po měsících marného hledání zaměstnání připadají doslova jako onuce a v podstatě pouze přežívají. Jak uvedl jeden z mých respondentů „...ještě devět let tu musím vydržet, abych splatil hypotéku a pak je mi to už jedno.“

Myslím si, že je tedy nutností tuto situaci řešit například působením psychologa na úřadech práce, aby v budoucnu nastala taková doba, kdy nebude jediného člověka, který tuto větu vysloví.

ZÁVĚR

V mé bakalářské práci je zpracováno téma nezaměstnanosti, kterému je v současné době věnováno stále více pozornosti a to především z hlediska ekonomických důsledků pro nezaměstnané resp. jejich rodiny.

Já jsem se ve své práci snažila zaměřit na nezaměstnanost jako na komplexnější problematiku a tedy pojednat i o důsledcích sociálních, zdravotních či psychologických.

V teoretické části jsem pro uvedení do problematiky definovala nezaměstnanost jako takovou a též druhy nezaměstnanosti a podala jsem charakteristiku nezaměstnaného člověka. Dále jsem se zabývala rizikovými skupinami, které jsou nezaměstnaností ohroženy více než jiní. V další kapitole jsem uvedla, jak nezaměstnaní reagují na ztrátu zaměstnání a co vůbec pro člověka práce znamená. V dalších kapitolách jsem se již přímo zabývala důsledky nezaměstnanosti, přičemž výsledky mého výzkumu jasně potvrdily ty negativní dopady nezaměstnanosti, které uvádějí odborné publikace. V poslední kapitole teoretické části jsem se snažila nastínit možné formy pomoci nezaměstnaným.

Výzkumná část mé práce pak propojila teorii s praxí. Myslím si, že má bakalářská práce je svými získanými výsledky přínosem a obohacením problematiky nezaměstnanosti, jelikož důsledky nezaměstnanosti na ně samotné, i jejich rodiny popisují sami nezaměstnaní. Osobně si myslím, že má práce splnila svůj cíl, tedy popsala důsledky nezaměstnanosti, které působí na nezaměstnaného člena rodiny, ale má dopad i na celkové rodinné fungování.

Závěrem bych tedy ještě ráda poděkovala všem svým respondentům, kteří byli ochotni spolupracovat při realizaci mého výzkumu, pravdivě odpovídat na otázky a věnovat mi tak svůj volný čas. Právě díky nim jsem mohla proniknout do problematiky nezaměstnanosti i z praktického hlediska a za to jim patří můj velký a srdečný dík.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BOLELOUCKÝ, Zdeněk, 2002. Nezaměstnanost a zdraví. In: ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena, 2002. *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha: Grada. ISBN 80-247-9006-8.
- [2] BROŽOVÁ, Dagmar, 2003. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha: Slon. ISBN 80-86429-16-4.
- [3] ČESKO, 1963. Zákon č. 94/1963 ze dne 4. prosince o rodině. In: *Sbírka zákonů České Republiky*, částka 53. s. 339 – 350. ISSN 1211-1244.
- [4] DUNOVSKÝ, Jiří, 1986. *Dítě a poruchy rodiny. Hálkova sbírka pediatrických prací*. Praha: Avicenum/Zdravotnické nakladatelství. ISBN 08-040-86.
- [5] FARKOVÁ, Marie, 2009. *Dospělost a její variabilita*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2480-5.
- [6] GIDDENS, Anthony, 2000. *Sociologie*. Praha: ARGO. ISBN 80-7203-124-4.
- [7] HARTL, Pavel, 2000 cit. podle ŠPAŇHELOVÁ, Ilona, 2010. *Dítě a rozvod*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3181-0.
- [8] HELÍSEK, Mojmir, 2002. *Makroekonomie. Základní kurz*. 2. vydání. Praha: Melandrium. ISBN 80-86175-26-X.
- [9] HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.
- [10] HOLMAN, Robert, 2010. *Makroekonomie: středně pokročilý kurz*. 2. vydání. Nakladatelství C. H. Beck, s. r. o. ISBN 978-80-7179-861-3.
- [11] KODYMOVÁ, Pavla a Jana KOLÁČKOVÁ, 2005. Sociální práce s nezaměstnanými. In: MATOUŠEK, Oldřich, Jana KOLÁČKOVÁ a Pavla KODYMOVÁ, 2005. *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-002-X.
- [12] KOHOUTEK, Rudolf, 2002. *Základy užití psychologie*. Brno: Akademické nakladatelství CERM. ISBN 80-214-2203-3.

- [13] KREBS, Vojtěch et. al., 2007. *Sociální politika*. 4. vydání. Praha: ASPI, a. s. ISBN 978-80-7365-276-1.
- [14] KUCHAROVÁ, Věra, 1991 cit. podle MATOUŠEK, Oldřich, Jana KOLÁČKOVÁ a Pavla KODYMOVÁ, 2005. *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-002-X.
- [15] LANGMEIER, Josef cit. podle ŠPAŇHELOVÁ, Ilona, 2010. *Dítě a rozvod*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3181-0.
- [16] MAREŠ, Petr, 1994 cit. podle MATOUŠEK, Oldřich, Jana KOLÁČKOVÁ a Pavla KODYMOVÁ, 2005. *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-002-X.
- [17] MAREŠ, Petr, 2002. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Třetí rozšířené vydání. Praha: Slon. ISBN 80-86429-08-3.
- [18] MIOVSKÝ, Michal, 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 80-247-1362-4.
- [19] NOSKOVÁ, Štěpánka, Hana DOBEŠOVÁ, Ján ZAHURANČÍK a František DRAHÝ et. al., 2007. *Program Nová šance – Jak pracovat s nezaměstnanými, zkušenosti, metodika*. Brno: Motiv P, s. r. o. ISBN 978-80-239-9305-9.
- [20] PAVELKA, Tomáš, 2007. *Makroekonomie. Základní kurz*. 2. vydání. Praha: Melandrium. ISBN 978-80-86175-52-2.
- [21] RIEGEL, Karel, 2003. *Práce a organizace*. In: ŠTIKAR, Jiří, Milan RYMEŠ, Karel RIEGEL a Jiří HOSKOVEC, 2003. *Psychologie ve světě práce*. Praha: Nakladatelství Karolinum. ISBN 80-246-0448-5.
- [22] ŘÍČAN, Pavel, 1998. *S Romy žít budeme – jde o to jak: dějiny, současná situace, kořeny problémů, naděje společné budoucnosti*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-250-5.
- [23] SCHWANDT, Thomas, 2001 cit. podle MIOVSKÝ, Michal, 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 80-247-1362-4.
- [24] SLAVÍK, Petr, 1992 cit. podle VÁGNEROVÁ, Marie, 2008. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. rozšířené a přepracované vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-414-4.

[25] ŠIMEK, Dušan, 1996 cit. podle MATOUŠEK, Oldřich, Jana KOLÁČKOVÁ a Pavla KODYMOVÁ, 2005. *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-002-X.

[26] ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena, 1999 cit. podle MATOUŠEK, Oldřich, Jana KOLÁČKOVÁ a Pavla KODYMOVÁ, 2005. *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-002-X.

[27] ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena, 2001 cit. podle MATOUŠEK, Oldřich, Jana KOLÁČKOVÁ a Pavla KODYMOVÁ, 2005. *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-002-X.

[28] ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena, 2001 a Petr KAPLAN, 1999 cit. podle MATOUŠEK, Oldřich, Jana KOLÁČKOVÁ a Pavla KODYMOVÁ, 2005. *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-002-X.

[29] ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena, 2002. *Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha: Grada. ISBN 80-247-9006-8.

[30] ŠPAŇHELOVÁ, Ilona, 2010. *Dítě a rozvod*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3181-0.

[31] ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ et. al., 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách: pravidla hry*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.

[32] VÁGNEROVÁ, Marie, 2004 cit. podle MATOUŠEK, Oldřich, Jana KOLÁČKOVÁ a Pavla KODYMOVÁ, 2005. *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-002-X.

[33] VÁGNEROVÁ, Marie, 2008. Pracovní a ekonomické problémy. In: VÁGNEROVÁ, Marie, 2008. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. rozšířené a přepracované vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-414-4.

[34] WARR, Peter, 2007 cit. podle MAREŠ, Petr, 2002. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Třetí rozšířené vydání. Praha: Slon. ISBN 80-86429-08-3.

Elektronické zdroje:

[35] *Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v 1. pololetí 2011* [online databáze]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2011. [cit. 2012-02-28].

Dostupné z:

http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2011p1/analyza1p2011.pdf.

[36] MPSV ČR. *O Úřadu práce ČR* [online].[cit. 2012-02-28]. Dostupné z:
<http://portal.mpsv.cz/upcr/oup>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

- ILO Mezinárodní organizace práce.
- MKN-10 Mezinárodní klasifikace nemocí.
- MPSV Ministerstvo práce a sociálních věcí.

SEZNAM OBRÁZKŮ

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – finanční situace rodiny.....	49
Tabulka 2 – trávení volného času.....	51
Tabulka 3 – manželské soužití a rodina.....	53
Tabulka 4 – psychický a zdravotní stav.....	56
Tabulka 5 – přátelské kontakty.....	58

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Osnova otázek k polostrukturovanému rozhovoru

Příloha P II: Souhlas se zaznamenáním poskytnutého rozhovoru

Příloha P III: Přepis rozhovorů

PŘÍLOHA P I: OSNOVA OTÁZEK K POLOSTRUKTUROVANÉMU ROZHOVORU

Obecné otázky

Kolik je Vám let?

Jakou máte vystudovanou školu?

Jaký je důvod Vaší nezaměstnanosti?

Kolik dětí žije ve Vaší rodině (uveďte prosím pouze ty, které nejsou ekonomicky aktivní)?

Bydlení

Jak a kde Vaše rodina bydlí?

Byla nezaměstnanost důvodem ke změně bydlení?

Šetříte ve výdajích spojených s bydlením? Pokud ano, prosím, uveďte, jaké strategie volíte, aby Vaše rodina ušetřila na nákladech spojených s bydlením.

Nakupování

Došlo k nějakým změnám v nakupování (potraviny, oblečení, vybavení do domácnosti, dárky, cokoli jiného, co Vás napadne) v souvislosti s Vaší nezaměstnaností? K jakým?

Snažíte se ušetřit na výdajích spojených s nakupováním? Pokud ano, prosím, uveďte, jaké strategie volíte, aby Vaše rodina ušetřila na nákladech spojených s nakupováním.

Stravování

Došlo k nějakým změnám ve stravování Vaší rodiny v souvislosti s Vaší nezaměstnaností? Pokud ano, prosím, uveďte k jakým?

Nakupujete levnější potraviny, než před ztrátou zaměstnání?

Popište stravování v restauracích (před a po ztrátě Vašeho zaměstnání),

Volnočasové aktivity

Došlo ke změnám v trávení volného času Vaší rodiny v souvislosti s Vaší nezaměstnaností? Pokud ano, prosím, uveďte k jakým (kultura, dovolené atd.).

Prošly změnou zájmové kroužky Vašich dětí? Popište situaci před a po ztrátě Vašeho zaměstnání.

Vzdali jste se svým koníčků?

Sociální kontakty a rodinná opora

Změnil se Váš vztah s manželem? Pokud ano, prosím, popište jak?

Změnil se Váš vztah s dětmi? Pokud ano, prosím, popište jak?

Udržujete přátelské kontakty? Jak k Vám přátelé přistupují?

Hodnotový žebříček

Změnil se Vám žebříček hodnot?

Psychika nezaměstnaného člena, psychika rodiny

Popište, prosím, Váš současný psychický stav? Jak se cítíte?

Myslíte si, že ovlivňuje Vaše nezaměstnanost psychiku partnera a dětí? Pokud myslíte, že ano, uveďte důvody Vašeho názoru.

Cítíte napětí v rodině, které by mohlo mít souvislost s Vaší nezaměstnaností?

Psychická podpora

Poskytuje Vám partner a rodina psychickou oporu? Pokud ano, prosím, uveďte, jak se to projevuje.

Poskytují Vám přátelé psychickou oporu?

Připadáte si v této složité životní situaci opuštěná/ý?

PŘÍLOHA P II: SOUHLAS SE ZAZNAMENÁNÍM POSKYTNUTÉHO ROZHOVORU

SOUHLAS SE ZAZNAMENÁNÍM POSKYTNUTÉHO ROZHOVORU

Já,
narozen/a,
bydlištěm.....

poskytuji Soně Režné, narozené 6. 7. 1989, bydlištěm Zliv 5, 285 22 Zruč nad Sázavou, souhlas se zaznamenáním poskytnutého rozhovoru, který bude sloužit pouze pro účely její bakalářské práce vztahující se k tématu „Nezaměstnanost a její vliv na manželské soužití a rodinnou situaci“. Potvrzuji, že jsem nebyl/a do rozhovoru nucen/a a poskytl/a jsem ho dobrovolně.

Datum:

Podpis:

Já Soňa Režná, narozena 6. 7. 1989, bydlištěm Zliv 5, 285 22 Zruč nad Sázavou, potvrzuji, že všechny poskytnuté informace budou zpracovány anonymně a budou sloužit pouze pro účely bakalářské práce vztahující se k tématu „Nezaměstnanost a její vliv na manželské soužití a rodinnou situaci.“

Datum:

Podpis:

PŘÍLOHA P III: PŘEPIS ROZHovorŮ

PŘEPIS ROZHovorU S RESPONDENTEM

- rozhovor byl poskytnut dne: 21. 3. 2012
- respondent je muž (v textu pod jménem pan Petr)

Výzkumník: „Tak na začátku se Vás budu ptát na takové obecnější otázky. Kolik je Vám let?“

Respondent: „46“

Výzkumník: „Jaké je Vaše dosažené vzdělání?“

Respondent: „Středoškolské s maturitou.“

Výzkumník: „Jaký je důvod Vaší nezaměstnanosti a jak dlouho jste nezaměstnaný?“

Respondent: „Přes rok.“

Výzkumník: „A jaký byl tedy důvod ukončení Vašeho posledního zaměstnání?“

Respondent: „Nó, jak bych to nazval...to bylo hrozný, málo volna, noční, soboty neděle, taky 3 „dvanáctky za sebou“.“

Výzkumník: „Takže jste ukončil sám pracovní poměr?“

Respondent: „Ano.“

Výzkumník: „A teď tedy sháníte zaměstnání tedy přes Úřad práce?“

Respondent: „Ne!“

Výzkumník: „Nesháníte?“

Respondent: „Já už jsem na tom zdravotně špatně za prvý a za druhý to nemám ani zapotřebí.“

Výzkumník: „Dobře. Děkuji. Nyní se Vás budu ptát na otázky spojené s bydlením. Tedy, jak a kde bydlíte?“

Respondent: „No tak já mám dva byty. Mám jeden v Praze a jeden tady v Kutný Hoře, ale jinak bydlím u matky, jinak ostatní to jsou pronájmy všechno.“

Výzkumník: „A byla nezaměstnanost důvodem ke změně Vašeho bydliště?“

Respondent: „Ne, to vůbec ne. Jen jsme se s manželkou kvůli tomu rozvedli, takže kvůli rozvodu jsem musel změnit bydlení a bydlím teď s matkou no.“

Výzkumník: „A v rámci Vaší nezaměstnanosti jste nucený šetřit ve výdajích spojených s bydlením?“

Respondent: „Ne, to vůbec ne.“

Výzkumník: „Dobře, děkuji. Teď bych se tedy chvíli bavila o nakupování. Jestli vy sám nakupujete a došlo tedy u Vás ke změnám v nakupování (v potravinách, oblečení) před tou nezaměstnaností a po ní? Jestli byste to mohl nějak popsat, širšeji.“

Respondent: „Pořád stejný...Nó vlastně, no tak byl jsem, když jsem podnikal samozřejmě na to byl líp...no. Bohužel teďka je taková doba, že už se podnikat nedá.“

Výzkumník: „Dobře, takže, ale dalo by se říci, že se teď snažíte ušetřit na těch výdajích spojených s nakupováním?“

Respondent: „Tak já toho ani moc nepotřebuju, no. Takže ne, ani nešetřím. Mě stačí akorát nafta, jídlo...no, co víc. Nic víc fakt nepotřebuju.“

Výzkumník: „Tím se tedy dostáváme ke stravování. Tak jestli byste mohl nějakým způsobem popsat Vaše stravování, jestli nakupujete levnější potraviny?“

Respondent: „No tohle vše zařizuje teď vesměs matka.“

Výzkumník: „Aha, takže potraviny nakupuje maminka a stravujete se třeba někdy v restauracích?“

Respondent: „Málokdy.“

Výzkumník: „A před tou nezaměstnaností jste se stravoval v restauracích více?“

Respondent: „No, to každé den.“

Výzkumník: „Aha, takže dříve jste se stravoval v restauracích pořád nebo prakticky každý den...“

Respondent: „No v podstatě to bylo taky tím, že to jsem neměl čas si uvařit to za prvý a za druhý, abych jezdil domu kvůli jídlu, to by se nevyplatilo, no.“

Výzkumník: „A nyní by se dalo říci, že by to pro Vás bylo finančně náročnější, takže...“

Respondent: „No teď už asi jo no.“

Výzkumník: „...takže suroviny tedy nakupujete a stravujete se doma.“

Respondent: „V supermarketu, ano.“

Výzkumník: „A nějakým způsobem se zaměřujete na akce, které jsou v supermarketech?“

Respondent: „Ne, to ne.“

Výzkumník: „Takže tedy nakupujete to, na co jste zvyklý, ale tedy přestalo to stravování v restauracích?“

Respondent: „No přesně tak a taky jsem doma, takže mám víc času si uvařit, tak nemám proč chodit po hospodách a nebo vaří matka, no.“

Výzkumník: „Tak nyní se dostaneme k Vaším volnočasovým aktivitám. Jestli byste tedy mohl popsat Vaše volnočasové aktivity před tou nezaměstnaností a nyní. Jestli byste se třeba mohl zamyslet nad návštěvami kina, sportovními aktivitami, cokoliv co Vás napadne a popsat tu situaci před nezaměstnaností a po ní?“

Respondent: „Tak do kina já vůbec nechodím.“

Výzkumník: „A dříve jste taky nechodil?“

Respondent: „Ne. A dneska už má každé počítač.“

Výzkumník: „Takže se podíváte na nějaký film v počítači?“

Respondent: „Hm.“

Výzkumník: „Á, máte třeba nějaké koníčky? Máte na ně teď třeba více času? Zajímáte se teď více o koníčky?“

Respondent: „Tak já hraju na kytaru pořád.“

Výzkumník: „A to tedy bylo tak i před tou nezaměstnaností i tedy nyní?“

Respondent: „No, to bylo pořád.“

Výzkumník: „A v rámci toho volného času, teď zřejmě tedy máte zřejmě víc volného času, čemu se tak nějak věnujete v tom volném čase?“

Respondent: „No, tak asi zvířatům.“

Výzkumník: „Máte rád zvířata?“

Respondent: „No, mám 3 psy, takže těm se hodně teď věnuju, no. Chodím s nima taky na cvičák.“

Výzkumník: „A víc se jim teda teď můžete věnovat než dříve?“

Respondent: „No, to je jasný. Teď mám víc volna, tak mám na ně i víc času.“

Výzkumník: „A v důsledku té nezaměstnanosti a ztrátě finančních prostředků, musel jste se vzdát svých koníčků, které byly třeba finančně náročné?“

Respondent: „Tak třeba prodal jsem drahý auto, to byl taky můj koníček a musel jsem si koupit levnější. Byl to mercedes a teďka mám teda oktávku novou.“

Výzkumník: „A vy tedy máte se ženou dceru, ta nějakým způsobem musela omezit své koníčky v důsledku Vaší nezaměstnanosti?“

Respondent: „Tak já manželce platím alimenty, tak snad ne. My teď nejsme ve styku a holku mi nechce ani půjčovat. Tak snad až se rozvedeme, nařídí nějaký ty povinný návštěvy soud. Já už jí neviděl asi 3 měsíce.“

Výzkumník: „Teď bych se vás zeptala tedy na otázky, které se týkají sociálních kontaktů a vlastně rodiny. Jestli se nějakým způsobem změnilo Vaše vztahy v té rodině?“

Respondent: „No, tak jak jsem už řekl. Manželka se se mnou rozvádí, kvůli tomu, že jsem přišel o práci a přestal jsem nosit domů tolik peněz. No a najednou bylo málo peněz a na to ona nebyla zvyklá, tak mě poslala do háje a holku si vzala s sebou. Takže teď jako rodinu mám jen matku a tam se nic nezměnilo no.“

Výzkumník: „Tím mi v podstatě odpovídáte i na další otázku, takže se změnil i Váš vztah s dcerou?“

Respondent: „No, to je jasný, holku jsem teď dlouho neviděl a to je hrozný. S manželkou není domluva...no je to hrozný.“

Výzkumník: „A dřív jste měl s dcerou jaký vztah?“

Respondent: „Tak já neměl moc času, ale občas jsme šli do ZOO nebo na hřiště, no.“

Výzkumník: „Dobře. A udržujete nějaké přátelské kontakty?“

Respondent: „Tak normálně, no. Já nevím...“

Výzkumník: „A jak k Vám ti přátelé přistupují? Jestli byste mohl nějak popsat před tou nezaměstnaností, po té nezaměstnanosti? Jestli se něco změnilo, nějaký ten přístup k Vám?“

Respondent: „Ne, sice jsem bydlel dřív v Praze, tam jsem měl nějaký kamarády a teď mám tady zase jiný, no.“

Výzkumník: „A ještě se Vás zeptám, jestli se Vám nějakým způsobem změnil žebříček Vašich hodnot, jestli si třeba nějakým způsobem více vážíte třeba nemateriálních věcí, když víte, že ta Vaše finanční situace je horší, tak jestli pocítujete nějakou změnu?“

Respondent: „No, tak jak už jsem řekl, já toho moc nepotřebuju.“

Výzkumník: „Tak ještě bych se zeptala na Váš psychický stav, jestli byste mi mohl popsat Váš současný psychický stav, jak ta nezaměstnanost na Vás vlastně zapůsobila a jak se cítíte po psychické stránce?“

Respondent: „No, občas se nudím.“

Výzkumník: „Dobře, občas se nudíte. A nějak psychicky to ne Vás nezapůsobilo?“

Respondent: „Ne!“

Výzkumník: „A myslíte si, že ta Vaše nezaměstnanost ovlivňuje nějak Vaše okolí.“

Respondent: „Tak zapůsobilo to hlavně na manželku, že jo. A jinak v mém okolí jsou v podstatě nezaměstnaný všichni, takže jsme na to tak nějak všichni stejně, no.“

Výzkumník: „Takže by se tedy dalo říci, že ta nezaměstnanost způsobila napětí v rodině?“

Respondent: „To jo, my jsme se manželkou furt hádali. Nebo spíš ona pořád řvala, že jsem k ničemu, když nechodím do práce. Ale já dost vydělal, když jsem podnikal, takže by se jí se mnou ani tak nežilo špatně...nevím, ale asi jí to hodně vadilo. Udala to jako důvod k rozvodu, že je prej neživím.“

Výzkumník: „Aha a ještě tedy pár posledních otázek, jestli Vám nějakým způsobem poskytují přátelé psychickou oporu, předpokládám, že rodina Vám oporu neposkytuje, když se s Vámi manželka rozvádí?“

Respondent: „No, ani ne.“

Výzkumník: „No a poslední otázka, jestli si připadáte opuštěný a sám?“

Respondent: „Ne.“

Výzkumník: „Takže máte pocit, že je všechno v pořádku akorát se tedy změnila finanční situace a vztah se ženou a občas se tedy nudíte?“

Respondent: „No, ano. V podstatě přesně tak. No vlastně, když se nudím, tak si vezmu kytaru nebo počítač.“

Výzkumník: „Dobře, to je tedy vše. Moc Vám děkuji za Váš čas. Nashledanou.“

PŘEPIS ROZHOVORU S RESPONDENTEM

- rozhovor byl poskytnut dne: 21. 3. 2012
- respondent je žena (v textu pod jménem paní Eva)

Výzkumník: „Tak nejdříve Vám budu pokládat takové obecné otázky. Jestli mi můžete odpovědět, kolik je Vám let?“

Respondent: „No, 47 bude mi 8.“

Výzkumník: „A jakou máte vystudovanou školu nebo respektive, jaké je Vaše ukončené vzdělání?“

Respondent: „Střední odborné.“

Výzkumník: „S maturitou?“

Respondent: „Ano.“

Výzkumník: „A jaký je důvod Vaší nezaměstnanosti a jak dlouho jste nezaměstnaná?“

Respondent: „No, jak dlouho to bude. No přes dva roky už.“

Výzkumník: „A důvod ukončení toho zaměstnání byl jaký?“

Respondent: „No, musela jsem ukončit poměr kvůli tomu, že jsem tam neměla jak dojíždět. Že změnili pracovní dobu a neměla jsem tam jak dojíždět vlastně no.“

Výzkumník: „A kde přesně jste dělala?“

Respondent: „Jsem dělala u Kounickýho, tam...no jak se to jmenuje, to rychlý občerstvení, jak tam dělají hamburgery a tohle.“

Výzkumník: „A jestli se Vás můžu zeptat, kolik máte dětí?“

Respondent: „Mám jednu dceru.“

Výzkumník: „A ta ještě není ekonomicky aktivní? Studuje?“

Respondent: „Ta studuje ještě, no. Letos snad skončí no.“

Výzkumník: „Střední školu studuje?“

Respondent: „Nene, na vošce v Čáslavi.“

Výzkumník: „Dobře, teď se Vás budu ptát na bydlení. Jak a kde Vaše rodina bydlí? Tak bydlíte v Hlízově, tam bydlíte v nějakém rodinném domečku?“

Respondent: „Ano, bydlíme v domě, co zdědil můj manžel po babičce.“

Výzkumník: „A jestli byste nějakým způsobem mohla popsat, kolik je tam obytných pokojů?“

Respondent: „No, obytných no. Nahoře je připravený podkroví, to ještě není hotový, nejsou na to finance, protože manžel ten je v plném invalidním důchodu, takže bohužel. No a dole máme tři místnosti.“

Výzkumník: „A ta Vaše nezaměstnanost byla důvodem změny bydlení? Bydleli jste takto i v době, kdy jste měla zaměstnání?“

Respondent: „To už jsme takhle bydleli, ale dělali jsem to podkroví a to jsme museli pak přestat dělat, jak manžel musel do invalidního důchodu a já pak přišla o práci, tak to už vůbec nešlo.“

Výzkumník: „Takže jste byli nuceni i díky Vaší ztrátě zaměstnání přestat rekonstruovat podkroví, ano?“

Respondent: „No, hlavně, kvůli manželovi, že už by to nezvládl a i kvůli mně, že nejsou ty peníze na to, no.“

Výzkumník: „No a snažíte se šetřit ve výdajích spojených s bydlením, používáte nějaké strategie, aby jste ušetřili, třeba na elektřině?“

Respondent: „No, to jo. Přešli jsem na jinou elektriku. Taky jsem přešli z plynu na krb, na krbovky. Takže teď topíme dřevem a to se protopí daleko míň, takže to je menší finanční částka, no.“

Výzkumník: „Tak teď bych se chvíli chtěla bavit o nakupování. Jestli teda došlo k nějakým změnám v nakupování, v potravinách, v oblečení, ve vybavení do domácnosti, v dárkách nebo cokoliv co Vás napadne, kde došlo k nějakým změnám v nakupování v souvislosti právě s tou Vaší nezaměstnaností.“

Respondent: „No to určitě došlo, že jo. Člověk si nemůže vyskakovat, když žijete od výplaty do výplaty. To nejde no. Holka potřebuje taky pořád nějaký peníze nebo na něco do školy, když jezdí denně, tak to taky něco stojí no. Takže je to vždycky jen tak tak a jsme rádi, že vůbec vyjdem no.“

Výzkumník: „Aha, takže se snažíte ušetřit a dalo by se říci, že hlavně v tom stravování? Kupujete třeba například levnější potraviny?“

Respondent: „No, snažím se, když je to levnější, no, tak se snažím levnější, no.“

Výzkumník: „Takže třeba pozorujete, když jsou nějaké akce v supermarketech?“

Respondent: „No, tak víte co, do supermarketu jedu tak jednou za měsíc, to už musím jet třeba k lékaři nebo někam, že mě manžel odveze a že se stavíme a nakoupíme, ale jinak si myslím, že to nemá cenu. Nakupuju u nás v Hlízově každý den no.“

Výzkumník: „Ale spíš se tedy snažíte nakupovat nějaké ty levnější suroviny?“

Respondent: „No tak koukám, co je levnější. Třeba jogurty za 15 Kč nekupuju, no.“

Výzkumník: „A třeba pěstujete něco doma?“

Respondent: „Jó, slepičky máme.“

Výzkumník: „Takže teď aktuální problém s vajíčky se Vás netýká?“

Respondent: „No to se mě opravdu netýká (smích).“

Výzkumník: „A nebo třeba nějakou zeleninu, ovoce, to pěstujete?“

Respondent: „Jó, na zahrádce, takhle co se dá, tak to taky pěstujeme.“

Výzkumník: „Takže by se dalo říci, že v tomto ohledu také ušetříte?“

Respondent: „Taky no.“

Výzkumník: „A to jste takhle měli i před Vaší nezaměstnaností?“

Respondent: „Jojo, to pořád takhle pěstujeme.“

Výzkumník: „Takže to v podstatě není nějaká strategie, která by souvisela s nezaměstnaností.“

Respondent: „Né, to né no. To jsem takhle měli i před tím no.“

Výzkumník: „Dobře, děkuji. Teď bych se tedy zeptala na nějaké volnočasové aktivity. Došlo k nějakým změnám v trávení volného času. Jestli třeba, když jste byla zaměstnaná, Vaše rodina jezdila více někam na výlety, chodila do kina, do divadel a podobně. A jestli se to změnilo tou Vaší nezaměstnaností?“

Respondent: „My nikam nechodíme.“

Výzkumník: „A dřív jste chodívali?“

Respondent: „Jsme jezdili s holkou, když byla malá, tak jsem jezdili, že jo po vejletech, ale teď vůbec.“

Výzkumník: „Takže by se i dalo říci, že to ta nezaměstnanost změnila?“

Respondent: „No víte co, my už na to ani nejsme.“

Výzkumník: „A ani zájmové kroužky dcery neprošly změnou, která by souvisela s tou Vaší nezaměstnaností?“

Respondent: „Ne, to je tak nějak pořád stejný bych řekla. Jí zajímá teď jenom škola. Občas má nějakého přítele, že jo, tak občas si někam vyrazí, ale na to asi taky tak ňák nejsou, nikam moc nechtějí chodit, no. Ale vyloženě někam do zájmových kroužků nikdy nechodila, takže tam k žádný změně nedošlo.“

Výzkumník: „A vy jste musela v rámci nezaměstnanosti změnit nebo nějak přizpůsobit Vaše koníčky a volnočasové aktivity?“

Respondent: „No, to víte, mám teď doma víc času na všechno. Nemusím se honit, takhle bych to řekla. No a tak doma uklízím, vařím, já nevydržím sedět ani u televize jako to mě nebaví, já si na chvíli sednu a stejně mě to nebaví tak zas jdu něco dělat, no. Teď jsem ráda, že už je trochu teplo, že už taky můžu dělat něco na zahrádce, no.“

Výzkumník: „Dobře. Teď bych se Vás ptala tedy na otázky, které se týkají sociálních kontaktů a rodinné opory. Jestli se nějakým způsobem změnil Váš vztah s manželem po té nezaměstnanosti, jestli se k Vám chová líp nebo hůř, jestli ve Vašem vztahu cítíte nějakou změnu, která by mohla souviset s Vaší nezaměstnaností?“

Respondent: „Né, já bych řekla, že je to tak nějak stejný. Máme na sebe teď víc času, víc si popovídáme, víc jsme spolu doma, ale jinak asi žádný změny ne. Jako jestli myslíte, nějaký problémy, tak to ne.“

Výzkumník: „Takže ta Vaše nezaměstnanost a zhoršená finanční situace ve Vašem vztahu konflikty nezpůsobila?“

Respondent: „No tak...člověk se musí snažit, jak to jen jde, že jo, ale hádat se kvůli tomu, to nemá cenu, že jo.“

Výzkumník: „A změnil se Váš vztah s dětmi nebo tedy respektive vztah s Vaší dcerou?“

Respondent: „Hmm, taky ne, taky ne.“

Výzkumník: „Takže dokáže respektovat to, že jste nezaměstnaná, že máte menší finanční prostředky?“

Respondent: „Jo, to ona chápe, ale tak taky toho moc nechce. Fakt jen to, co potřebuje, věci do školy, peníze na dopravu a to je tak nějak všechno no.“

Výzkumník: „A udržujete nějaké přátelské kontakty třeba v Hlízově?“

Respondent: „No, tam mám kamarádku, s tou se navštěvujeme takhle občas. Jednou přijde na kafe ona, jednou jdu na kafe já.“

Výzkumník: „Dobře, děkuji. A Změnil se nějakým způsobem Váš hodnotový žebříček? Například, že člověk má méně financí, ale naopak si více váží věci nehmotných, tak jestli byste mohla popsat, jak je tomu ve Vašem případě?“

Respondent: „Tak já bych řekla, že je to všechno při starym, my jsem nikdy nebyli takový, abychom si mohli vyskakovat, nikdy jsem si nevydělávala tolik, abych si mohla vyskakovat, takže my jsem takový řekla bych skromný.“

Výzkumník: „Dobře. Tak teď se tedy budu zaměřovat na otázky na psychický stav. Jestli teda nějakým způsobem se změnil Váš psychický stav vlastně tou nezaměstnaností a jak se cítíte jakoby po té psychické stránce?“

Respondent: „No, jak. Musím to brát všechno s rezervou, co můžu dělat. To je...víte co, přijdete někam, jdete se zeptat na práci, oni Vám slíbí, že Vám zavolaj nebo, že se ozvou, nevím cokoliv a pak už se stejně nikdo neozve, už mě to začíná štvát. To jo, štve mě to kolikrát. Naslibujou hory doly a pak se stejně nic neděje, takže člověk si připadá jak debil, no, když to tak řeknu no.“

Výzkumník: „Takže v podstatě máte snahu shánět zaměstnání, ale...“

Respondent: „Sháním zaměstnání, ale je to houby platný, no. A nebo Vám nabídnou práci na černo a co práci na černo, pak Vás někde chytěj, to mi za to nestojí že jo, takže o to nemám zájem nebo nabídnou nějakou brigádu na chvílku a stejně to je k ničemu no. A když řeknu, že chci práci na trvalo, tak to prostě bohužel.“

Výzkumník: „Takže by se dalo říci, že Vás to po psychické stránce už vyčerpává takové jednání?“

Respondent: „Tak to určitě, hlavně prostě nic není k sehnání a je to blbý no. Si pak člověk připadá takovej zbytečnej.“

Výzkumník: „A myslíte si, že ta Vaše nezaměstnanost ovlivňuje i psychiku Vašeho partnera nebo dětí? Že jsou třeba zklamání, že nechodíte do zaměstnání?“

Respondent: „Já myslím, že on určitě není, že on je spokojenej, že má uvařeno nebo když má na něco chuť, tak přijde, řekne: dal bych si tohle a tohle a já tu udělám. No a má mě k dispozici, když potřebuje.“

Výzkumník: „Takže myslíte, že je raději, než kdybyste chodila každý den do zaměstnání?“

Respondent: „No takhle bych to přesně řekla.“

Výzkumník: „Takže necítíte napětí v rodině, které by mělo souvislost s Vaší nezaměstnaností?“

Respondent: „Né, tak to určitě.“

Výzkumník: „Tak a poslední otázky se týkají psychické podpory. Jestli Vám partner a rodina poskytují psychickou podporu?“

Respondent: „No, tak asi jo. Manžel mě utěšuje, že to bude dobrý, no.“

Výzkumník: „A tu psychickou podporu vnímáte ještě od někoho jiného?“

Respondent: „No od koho jinýho no, s tou kamarádkou, když se bavíme, tak ta mě taky podporuje nebo takhle když se něco doví, tak mi taky dává vědět o nějaký práci nebo tohle.“

Výzkumník: „A poslední otázka je, jestli si připadáte někdy v této složité životní situaci opuštěná? Jestli si někdy nepřipadáte sama?“

Respondent: „No, někdy jo no. Nevím, co na to říct.“

Výzkumník: „Je to složité, že?“

Respondent: „No, je to složitý no, hledat práci a nemít nějakou odezvu, to je složitý.“

Výzkumník: „Tak dobře, tak já Vám mnohokrát děkuji.“

PŘEPIS ROZHOVORU S RESPONDENTEM

- rozhovor byl poskytnut dne: 21. 3. 2012
- respondent je muž (v textu pod jménem pan Jan)

Výzkumník: „Tak já se Vás zeptám nejdříve na takové obecnější otázky. Kolik je Vám let?“

Respondent: „55.“

Výzkumník: „A jaké máte ukončené vzdělání?“

Respondent: „Dvě maturity.“

Výzkumník: „Aha, takže máte dvě střední školy a v jakém oboru?“

Respondent: „Strojařina a no, co je to za obor, no jazyky.“

Výzkumník: „Aha, no tak to je ale hezké, tak jestli se můžu zeptat, jaký je důvod Vaší nezaměstnanosti?“

Respondent: „Jsem bývalý policista.“

Výzkumník: „Aha jste bývalý policista, takže můžu se zeptat, pobíráte rentu?“

Respondent: „Ano.“

Výzkumník: „A tedy ten důvod Vaší nezaměstnanosti je tedy Vaše osobní rozhodnutí?“

Respondent: „Ano, je to moje rozhodnutí.“

Výzkumník: „Dobře. A kolik máte dětí?“

Respondent: „Dvě.“

Výzkumník: „A jsou již ekonomicky aktivní?“

Respondent: „Jsou.“

Výzkumník: „Takže už pracují?“

Respondent: „No, studují. Jeden dělá, ale přitom si ještě dálkově dodělává školu. A druhý studuje, ale přivydělává si na brigádách no. Ale oba dva bydlí ještě s náma doma, no.“

Výzkumník: „Tak teď Vám budu pokládat otázky, které souvisí s bydlením. Jak a kde Vaše rodina bydlí?“

Respondent: „V paneláku bydlíme, je to normální klasickéj byt 3+1.“

Výzkumník: „A ta Vaše nezaměstnanost byla důvodem ke změně bydliště?“

Respondent: „Tak já jsem bydlení neměnil.“

Výzkumník: „No, je pravda, že ta Vaše finanční situace je asi trochu odlišná od ostatních nezaměstnaných, protože pobíráte již zmiňovanou rentu, ale přesto se Vás zeptám, šetříte ve výdajích spojených s bydlením?“

Respondent: „Nene, to určitě ne. Jestli šetříme, tak nějak nevědomky, ale je to všechno pořád při starým. Takže nějak úmyslně nešetříme.“

Výzkumník: „Tak, dostali jsem se k otázkám, které se týkají nakupování. Došlo tedy k nějakým změnám v nakupování potravin, oblečení?“

Respondent: „Ne, to taky ne. Možná teď, když mám víc času trochu, víc rozhazuju, že se zajímám o to, co jím. Snažíme se kupovat víc zeleniny a ovoce a to je přece jen čím dál tím dražší, takže dřív jsem se do práce odbyl rohlíkem a teď spíš víc utratíme za dobrý a kvalitní jídlo.“

Výzkumník: „Ano, to už souvisí s dalšími otázkami, které se týkají stravování. Takže sám už jste popsal, že ve stravování ke změnám došlo, ale tedy ve Vašem případě spíše v pozitivním smyslu, že?“

Respondent: „No, to určitě a hlavně nejím ve spěchu. Prostě mám na vše víc času a tak si to užívám.“

Výzkumník: „Dobře, takže tedy asi úmyslně levnější potraviny nenakupujete.“

Respondent: „Ne, rozhodně ne.“

Výzkumník: „Dobře, tak abych to shrnula, ve Vašem případě by se dalo říci, že jste fakticky nezaměstnaný, ale máte stálý měsíční příjem, takže v tomto ohledu Vás nezaměstnanost nezasáhla.“

Respondent: „Přesně tak, spíš jako jsem si i řekl, že po tom, co jsem týdletý republice něco dal, mám taky nárok si odpočinout a zase si něco vzít zpět a taky jsem uvolnil místo někomu jinému, že jo, tak to bylo 50 %. No a dalších 50 %, co mě donutilo, abych odešel, bylo, že mi onemocněla maminka, tak bylo potřeba, aby se o ní někdo staral, no. Takže vlastně taky proto jsem odešel, no.“

Výzkumník: „Dobře. Teď tu mám otázky týkající se volnočasových aktivit. Jestli by jste mohl nějakým způsobem popsat trávení Vašeho volného času. Zda máte nějaké koníčky, kterým se věnujete, zda cestujete s rodinou.“

Respondent: „Tak to určitě mám. S rodinou nebo teď už spíš hlavně s manželkou a občas s mladším synem jezdíme rádi na kole. V zimě jezdíme na hory, no a samozřejmě moře.“

Výzkumník: „Takže jezdíte pravidelně na dovolené.“

Respondent: „Každý rok na hory do Rakouska, ale i tady a pak jezdíme každý rok k moři. A to máme oblíbený Španělsko a Turecko. No a chystáme se do Egypta, protože tam mám hromadu známých, který tam jezdí, ale teď se trochu bojíme, aby nás tam zajmuli ty beduíni, to se teď bojíme no. Uvidíme, jak to tam dopadne, no.“

Výzkumník: „Takže mohli bychom tedy odpovědět na otázku, jestli jste se museli vzdát svých koníčků?“

Respondent: „Ne, tak to určitě ne. A možná bych právě řekl, že máte na ty Vaše koníčky a zájmy víc času, no.“

Výzkumník: „Tak teď se Vás budu chvíli ptát na sociální kontakty a rodinnou oporu. Jestli se změnil nějakým způsobem Váš vztah s manželkou?“

Respondent: „No, tak manželka chodí stále do práce, učí a ještě k tomu dělá účetnictví, protože to je jako její koníček, ale i tak máme teď na sebe víc času no.“

Výzkumník: „A nějakým způsobem změnil se Váš vztah s dětmi?“

Respondent: „Změnil, možná i tím, že už jsou dospělý, že si v podstatě máme co říct. Chodí do práce, občas chtějí s něčím poradit. Takže asi v tomhle ohledu.“

Výzkumník: „A udržujete nějaké přátelské kontakty?“

Respondent: „Se švagrovou a se švagrem, to dost intenzivně. A pak ještě několik let jezdím do Prahy, kde jsem dřív sloužil, takže takhle vždycky jednou za půl roku mě tam zvou kamarádi, což je teda příjemný, protože to jsou většinou Pražáci a nikdy na mě nezapomenou a zvou mě, no a já to mám asi 100 km a vždycky teda přijedu no.“

Výzkumník: „Takže to tedy ta nezaměstnanost nezměnila a i ty přátelské kontakty v rámci bývalého zaměstnání udržujete.“

Respondent: „Ano.“

Výzkumník: „Tak a změnil se nějakým způsobem žebříček Vašich hodnot, když teď máte víc času, jestli teď když máte více volného času, jestli si třeba více vážíte jiných věcí?“

Respondent: „Tak to asi ani jako ne.“

Výzkumník: „Tak, teď bych se zaměřila na psychiku Vaši a Vaší rodiny. Jestli se nějakým způsobem změnil Váš psychický stav tou nezaměstnaností?“

Respondent: „Určitě, ale k dobrému. Poněvač ta práce samozřejmě něco obnášela, že jo. To bylo takový jako psychický vypětí v té práci neustále a potom to ze mě tak jako spadlo, no. Měl jsem taky nějaký zdravotní potíže a ty se vlastně tím pádem vyřešily.“

Výzkumník: „Aha, takže můžeme říci, že ta Vaše nezaměstnanost po té psychické stránce spíše přispěla k lepšímu v tom Vašem případě, že?“

Respondent: „No, jasný no.“

Výzkumník: „Tak a ještě tady mám posledních pár otázek. Zda pocítujete nějakým způsobem psychickou podporu ze strany manželky či dětí?“

Respondent: „Tak to určitě, hlavně jsem jí pocítoval, když jsem chodil do práce a bylo toho třeba už moc. Nebo když byla máma nemocná. Teď spíš vidí, že jsem v pohodě, takže teď tam ta podpora ani není tolik potřeba.“

Výzkumník: „Dobře, no a poslední otázka, zda si někdy připadáte opuštěný, když tedy teď máte více volného času, tak jestli, když člověk byl zvyklý chodit každý den do zaměstnání, být v každodenním kontaktu s lidmi, tak zda si teď nepřipadáte opuštěný?“

Respondent: „No, to v žádném případě. Teď zrovna rekonstruuju chalupu, takže mám takový práce, že nevím co dřív, takže na to nemám ani pomyslení.“

Výzkumník: „Tak jo, to je ode mě všechno a mockrát Vám děkuju za Váš čas.“

PŘEPIS ROZHOVORU S RESPONDENTEM

- rozhovor byl poskytnut dne: 21. 3. 2012
- respondent je žena (v textu pod jménem paní Martina)

Výzkumník: „Tak nejdříve se Vás budu ptát na takové obecnější otázky, tak kolik je Vám let?“

Respondent: „36.“

Výzkumník: „Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání.“

Respondent: „Střední s maturitou.“

Výzkumník: „A v jakém oboru to je?“

Respondent: „V zemědělském.“

Výzkumník: „A jaký je důvod Vaší nezaměstnanosti?“

Respondent: „No...důvod...nadbytečnost.“

Výzkumník: „A to Vaše předchozí zaměstnání to bylo kde?“

Respondent: „To bylo na letišti, v Chotusicích a dělala jsem tam účetnictví.“

Výzkumník: „Dobře a v současné době tedy sháníte zaměstnání.“

Respondent: „Ano.“

Výzkumník: „A máte děti?“

Respondent: „Ano, dvě.“

Výzkumník: „A ještě nejsou ekonomicky aktivní?“

Respondent: „Nenene.“

Výzkumník: „Tak teď se Vás budu ptát na otázky spojené s bydlením, takže jak a kde bydlíte?“

Respondent: „Máme baráček a máme 5 obytných pokojů.“

Výzkumník: „A ta nezaměstnanost byla důvodem ke změně toho Vašeho bydliště?“

Respondent: „Nene, žijem pořád tam, kde před tím.“

Výzkumník: „A šetříte nějakým způsobem ve výdajích spojených s bydlením?“

Respondent: „Tak určitě se snažíme, protože ta jedna výplata nám chybí, takže se musíme trošku uskromnit, no.“

Výzkumník: „Takže v rámci toho bydlení uplatňujete nějaké strategie, aby jste ušetřili?“

Respondent: „Určitě, to se snažíme no. Omezili jsme hlavně topení, že dřív jsme byli zvyklí tak na 26 stupňů a teď topíme tak na 22 a taky spíš dřevem, než uhlím.“

Výzkumník: „Dobře. Teď se Vás budu ptát na otázky o nakupování. Jestli došlo k nějakým změnám v nakupování třeba potravin, oblečení, vybavení do domácnosti nebo třeba dárkům příbuzným a známým?“

Respondent: „No, tak to určitě, samozřejmě, to se snažíme snižovat náklady na jídlo. Člověk vybírá to, co je v akci, levnější, zbytečně se věci, které nutně nepotřebujeme, nekupují. Dřív jsme dost věcí vyhazovali, že třeba prošly, tak teď kupujeme spíš méně a častěji. To samé s ošacením, spíš se snažím dětem koupit jen to, co opravdu potřebují a taky hodně šetříme na sobě s manželem. Dřív jsem si ráda koupila třeba nové boty a teď, když je nepotřebuju, tak nic takového nenakupuju, no. Dá se říct, že je to tak, jak lidi říkají, že žijeme od výplaty k výplatě, no. Ale snažíme se tak, abychom si nemuseli nikde půjčovat, abychom vyšli z toho, co máme, no.“

Výzkumník: „Takže vy už jste o tom mluvila, takže ke změnám ve stravování u Vás došlo. A ještě se Vás zeptám, když to porovnáte zda, došlo k nějakým změnám ve stravování v restauracích?“

Respondent: „Ne, my jsme ani dříve moc do restaurací nechodili, takže tam ke změnám nedošlo.“

Výzkumník: „A vy tedy máte dvě děti, došlo tedy ke změně trávení volného času Vaší rodiny? Jestli jste třeba jezdívali pravidelně na dovolené a museli jste to omezit?“

Respondent: „No, jezdívali jsme na dovolené každoročně a teď teda nejezdíme, protože na to nezbyvají peníze, takže jsme to museli omezit.“

Výzkumník: „A prošly změnou zájmové kroužky Vašich dětí?“

Respondent: „Ne.“

Výzkumník: „Takže to se tedy snažíte udržet, aby děti tedy své koníčky a zájmy mohly provozovat?“

Respondent: „Ano, to určitě.“

Výzkumník: „A vy, jako rodiče, museli jste se vzdát nějakých svých koníčků?“

Respondent: „No víte co, my zas nemáme tak nákladné koníčky. Já ráda vyšívám, takže na to mám spíš více času. S manželem ve volném čase na kolech. Manžel taky hraje fotbal a to hraje stále. Takže u svých koníčků jsme zůstali. Spíš jen ty dovolené a nákladnější výlety jsme omezili. A taky mám teď trochu víc času i na baráček, ráda mám kytičky, takže i tomu se teď můžu více věnovat.“

Výzkumník: „Dobře, děkuji. Teď tady budu mít pár otázek na sociální kontakty a rodinnou oporu. Tak jestli se nějakým způsobem změnil Váš vztah s manželem?“

Respondent: „Já myslím, že ne, že je to pořád stejný a dobrý, takže žádná změna. My jsme se nikdy nějak nedohadovali, takže ani teď se to nezměnilo, což jsem ráda.“

Výzkumník: „A změnil se Váš vztah s dětmi?“

Respondent: „Tak to možná ano, jsem více doma, tak mám na ně víc času a jsou rádi. Víc si pohrajeme, chodíme na procházky, na hřiště, to je pravda, že tolik nešlo, když jsem chodila do práce a vracela se třeba pozdě odpoledne. Ale zase jsme jezdívali o víkendech na výlety a to jsme teď z finančních důvodů museli omezit, no.“

Výzkumník: „A udržujete nějaké přátelské kontakty?“

Respondent: „Ano to určitě, hlavně se švagrovou, ale i s bývalými spolupracovníky z práce.“

Výzkumník: „Dobře. Tak teď bych se Vás zeptala na hodnotový žebříček, jestli se nějakým způsobem změnil Váš žebříček hodnot tou nezaměstnaností?“

Respondent: „Tak určitě si vážím víc maličností a věcí, co si běžně nemůžu dovolit. Například, když mi manžel koupí růže k narozeninám, to mě potěší. Nebo když je venku krásně a můžu jít jen tak s dětmi na procházku. Je pravda, že si teď asi člověk víc váží i maličností no.“

Výzkumník: „Tak děkuji, Teď bych se tedy zaměřila na otázky na Vaši psychiku a psychiku Vaší rodiny. Tak jestli byste mohla popsat Váš současný psychický stav a jak se cítíte v rámci té nezaměstnanosti?“

Respondent: „Tak já se cítím dobře. Takhle, kdyby manžel vydělával víc peněz, tak by to bylo dobré a vlastně by nás uživil líp a bylo by to všechno jinačí a mohla bych zůstat doma“

s dětma a víc se věnovat dětem. Tak jak je to teď, tak je to dobrý, samozřejmě ale ta jedna výplata prostě chybí no.“

Výzkumník: „Takže by se dalo říct, že Vás do práce hlavně tlačí potřeba peněz, ale po psychické stránce se cítíte doma dobře?“

Respondent: „Tak, určitě. Jinak děti jsou spokojený, že jsem doma, nemusí chodit do jídelny, já jím vařím, takže jedí doma a to jim vyhovuje naprosto a já jsem spokojená, že s nima trávím víc času. I přípravě do školy můžeme věnovat víc času, jen ta finanční situace by mohla být lepší, no.“

Výzkumník: „A myslíte si, že ta Vaše nezaměstnanost ovlivňuje psychiku Vašeho partnera?“

Respondent: „Ne, vůbec ne. Ten je spokojenej, že je to tak, jak to je. A ten je taky rád, že jsem doma.“

Výzkumník: „A cítíte nějaké napětí v rodině, které by mohlo souviset s Vaší nezaměstnaností?“

Respondent: „No, napětí. Takhle, když by si chtěl člověk něco pořídit nebo se někam podívat, tak ano. Tak je to potom takový to, že si člověk říká, tak jsem nezaměstnaná, kdybych chodila někam do práce, máme víc peněz a mohli bychom si to dovolit a mohli bysme jet. Ale to zase potom opadne. Ale zase manžel vidí snahu, že chodím alespoň na brigády, takže si i přivydělám, zas jako nejsem úplně doma a kde jsou možný brigády, tam si přivydělávám a pak si teda můžeme dovolit něco navíc, no.“

Výzkumník: „Dobře. A teď už tu jsou jen takové poslední otázky. Jestli Vám poskytuje manžel a rodina psychickou oporu a jakým způsobem?“

Respondent: „Oporu mi poskytují a hlavně manžel v tom, že na mě nijak netlačí, nehádáme se kvůli tomu, že já nechodím do práce a on musí chodit každý den do práce a vydělávat a v podstatě nás živit a já, že se válím třeba doma. Nic mi nevyčítá, to vůbec ne a toho si zas já vážím.“

Výzkumník: „A je to třeba i tím, že vidí vaši snahu hledat si zaměstnání a vidí, že to není snadné?“

Respondent: „Taky, určitě, ano. Že se opravdu snažím, ale že v dnešní době nic není, no.“

Výzkumník: „A poskytují Vám přátelé psychickou oporu?“

Respondent: „Taky, když se sejdou se švagrovou, která je taky nezaměstnaná, tak si navzájem postěžujeme, to samí s kamarádkama. To mi hodně pomáhá, že se jim můžu vypovídat a že řada z nich byla taky dlouho nezaměstnaná, takže ví, o čem mluvím.“

Výzkumník: „A poslední otázka, připadáte si v této složité životní situaci někdy opuštěná?“

Respondent: „Ne, mám ty přátele a rodinu, takže si nepřipadám opuštěná.“

Výzkumník: „Tak dobře, děkuji a hodně štěstí při hledání zaměstnání, ať se Vám daří.“

PŘEPIS ROZHOVORU S RESPONDENTEM

- rozhovor byl poskytnut dne: 21. 3. 2012
- respondent je žena (v textu pod jménem paní Sára)

Výzkumník: „Tak já se Vás nejdříve budu ptát na takové obecnější otázky, takže kolik je Vám let?“

Respondent: „42.“

Výzkumník: „A jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání?“

Respondent: „Střední.“

Výzkumník: „Střední úplné s maturitou?“

Respondent: „Ano.“

Výzkumník: „A jaký je důvod Vaší nezaměstnanosti?“

Respondent: „No, skončila jsem s podnikáním a pak jsem onemocněla nějak dlouhodoběji, takže zatím jsem bez práce. Práci takovou, kterou bych přijala na několik hodin, tak takovou mi nikdo nenabídne, nikde není, nikde jsem nesehnala zatím.“

Výzkumník: „A jak dlouho jste nezaměstnaná?“

Respondent: „No...už asi přes rok.“

Výzkumník: „A kolik máte dětí?“

Respondent: „Dvě.“

Výzkumník: „A ty ještě nejsou ekonomicky aktivní?“

Respondent: „No, synek ten začíná, tomu je 21, takže ten je takovej v podstatě osamostatněj už a dcera tý je 10, takže ta není ještě ekonomicky aktivní. Takže o tu se ještě staráme.“

Výzkumník: „Takže teď tu mám otázky ohledně bydlení. Tak jak a kde Vaše rodina bydlí?“

Respondent: „V rodinným domku a máme čtyři obytné pokoje.“

Výzkumník: „A ta nezaměstnanost Vaše byla důvodem ke změně vašeho bydlení?“

Respondent: „Nenene, pořád bydlíme s manželem stejně.“

Výzkumník: „A ta nezaměstnanost byla důvodem k nějakému šetření ve spojitosti s bydlením, co se týká elektřiny, topení, vody nebo cokoliv Vás napadne?“

Respondent: „No, naštěstí mě se to až tolik netýká, my to s manželem zvládáme. Takže nejsme nuceni nějak šetřit a zatím se nám to vyhýbá. Manžel se o nás stará a netrpíme zatím ničím. Jako samozřejmě, že přemýšlíme, nejsou dva platy a bylo to před tím veselejší, ale zaplat' pan bůh, co bylo potřeba na baráku, to se udělalo ještě, když jsem měla práci, takže je to takový teď klidnější.“

Výzkumník: „Tak teď budu mít na Vás pár otázek ohledně nakupování. Jestli došlo nějakým změnám v nakupování, v souvislosti s tou Vaší nezaměstnaností, co se týče třeba potravin, oblečení, vybavení do domácnosti nebo třeba dárku pro přátele a rodinu?“

Respondent: „Bohužel, v tom Vás zklamám, protože mám manžela, který nás rozmazluje, takže netrpíme a naopak se máme líp, takže ne, já opravdu zatím takové důsledky nezaměstnanosti nepociťuju.“

Výzkumník: „Aha, takže by se dalo říci, že si pořád udržujete určitý životní standard, na který jste byla zvyklá v době, kdy jste měla zaměstnání?“

Respondent: „Tak, tak, tak. Určitě. I kdybych třeba chtěla jako nějakou, že třeba nabídnou, řekněme podřadnější práce, tak ne, není to pro mě nutný tam nastoupit a spíš teda můžu vyčkávat a vybrat si, co mě se líbí.“

Výzkumník: „Takže z finančního hlediska nejste nucena přijmout zaměstnání a nejste tedy nucena šetřit ve výdajích spojených s nakupováním?“

Respondent: „Ne, to určitě ne. Opravdu, mám v tomhle ohledu štěstí, že nejsem nucena nastoupit do práce za každých okolností.“

Výzkumník: „Dobře. Takže takhle to bude u Vás zřejmě i v rámci stravování. Přesto, zda byste mi mohla odpovědět, zda došlo k nějakým změnám ve stravování Vaší rodiny?“

Respondent: „Ne, naopak. Tím, že jsem doma a vařím a mám čas na různé speciality, tak spíš utratíme ještě víc peněz za potraviny. Taky neustále pečou, takže u nás je to opravdu takový, jakože zatím v pohodě.“

Výzkumník: „Dobře. Teď bych se Vás zeptala na stravování v restauracích, zda se to tou vaší nezaměstnaností nějak změnilo?“

Respondent: „No, chodíme jenom, když jedeme po výletech, ale jinak běžně nechodíme.“

Výzkumník: „A to se tou nezaměstnaností nezměnilo?“

Respondent: „Ne, to vůbec ne.“

Výzkumník: „Tak, teď bych se Vás ptala na volnočasové aktivity. Jestli došlo k nějakým změnám v trávení volného času celkově Vaší rodiny?“

Respondent: „Určitě, určitě jsme častěji spolu, protože nejsem v práci. A co se týká koníčku a toho všeho, tak já mám obě babičky ještě, takže to hodně vyplňuju tím, že se jim věnuju. Dcera má docela dost zájmů, takže i s ní trávím hodně času, vozím jí do kroužků a taky co se týká baráčku, tam je pořád hodně práce, ale to mě baví, takže to je taky takový můj koníček no. Jinak, když má i manžel volno tak jezdíme, teď už spí jen s dcerou, na výlety, třeba do bazénu, do ZOO, do kina, taky podle počasí no. Když je hezky tak na kolo, na procházky a tak. Ale to se tou nezaměstnaností nezměnilo. Spíš, že mám víc času a můžu se všemu víc věnovat. A i já sama mám spoustu koníčků, hlídám třeba kamarádkám malinkatý děti, takže tak no.“

Výzkumník: „Takže vy už jste se zmínila o Té dceři, takže tam došlo k nějaké změně v jejích zájmech, které by mohly souviset s Vaší nezaměstnaností?“

Respondent: „Vůbec ne, naopak jich ještě přibylo. Ona chodí tancovat, jezdí po různých vystoupeních, takže mám alespoň čas se na ni jít podívat.“

Výzkumník: „A vy jste se musela vzdát nějakých svých koníčků nebo naopak, teď když máte víc času, tak se sama sobě víc věnujete?“

Respondent: „Ne, naopak, čím víc jsem doma, tím víc mám práce a na sebe míň času. Tak nějak si vymýšlím aktivity pro děcka a mám míň času na sebe. Říkala jsem si, že když budu doma nebo, že když je člověk doma, že by stihnul víc, ale není to pravda, no.“

Výzkumník: „Takže, abych to shrnula, vy se nějakým způsobem snažíte najít zaměstnání, ale takové, co by Vás osobně i finančně uspokojilo, je to tak?“

Respondent: „No, neřekla bych upřímně, že se na 100 % snažím, protože my jsme s manželem měli jít podnikat, ale nevyšlo to, kvůli té mé nemoci, se to pozastavilo, takže nesháním, ale kdyby mi někdo nabídl v mém oboru zase třeba prodávání, kde je ten kontakt s lidma, tak o tom budu uvažovat, ale zase nesmí mi to zasáhnout do rodiny, protože jsem vždycky a teď, když jsem nezaměstnaná ještě víc zvyklá mít ten čas s rodinou ještě s dětma, takže nějaká práce někde po nocích nebo dlouho do večera a tak, tak to teď nepři-

cháží v úvahu. Pokud to zatím není nutností, vždycky je tedy úplně něco jiného, když se to řeší z nutnosti. Jó, když je člověk v situaci, kdy musí vzít jakoukoliv práci a je jedno, jestli je to od čtyř od rána nebo do večera, tak je to něco jiného, když já teda nemusím a nikdo nestrádá.“

Výzkumník: „A tou nezaměstnaností změnil se Váš vztah s manželem?“

Respondent: „Ne, tak to si nemyslím, že by se nějak měnil. Možná jsme teď víc spolu, to asi určitě a možná lepší, že si spolu uděláme víc času na ten společný koníček, což je zahradničení a práce kolem baráčku, no. A s děckama, že máme víc času, no.“

Výzkumník: „Ano. A to je další otázka, jestli se změnil Váš vztah s dětmi, jestli teda máte na sebe s dcerou nebo synem víc času?“

Respondent: „No, v podstatě já bych řekla, že stejně, já jsem měla tu práci tak, že jsem ji měla vlastně uzpůsobenou a byli jsme spolu, když přišla ze školy a teď se to taky nezměnilo. Já jsem podnikala v místě bydliště a byla jsem doma včas, takže nějak zásadně se to určitě nezměnilo.“

Výzkumník: „A udržujete nějaké přátelské kontakty?“

Respondent: „Určitě, nejvíce teda s rodinou. No hlavně se švagrovou, takže to jako nejvíce v rodině. Přátele samozřejmě taky mám, ale u nás je přednější spíš takovej ten rodinný kontakt. A taky, že děti naše děti se vídají, pohrají si, my si popovídáme, je to fajn mít hezký vztahy v rodině.“

Výzkumník: „Dobře. A změnil se Vám nějakým způsobem Váš žebříček hodnot například, že si teď vážíte více volného času a možnosti ho efektivně trávit s dcerou nebo prací kolem baráčku?“

Respondent: „Tak žebříček hodnot...to je...ten je pořád si myslím stejnej. To je pořád stejný. Ale, co se týká toho času, tak si člověk váží každého času, kdy ho může trávit s rodinou a kor v dnešní době uspěchaný. Tak pořád říkám, že jsem ráda, že se nemusíme tolik honit a zvládáme to, no.“

Výzkumník: „Tak a teď tu budu mít otázky v podstatě na psychiku Vaši, ale i Vaší rodiny. Tak, popište prosím Váš současný psychický stav, jestli ta nezaměstnanost do něj nějakým způsobem zasáhla, ať už negativně nebo pozitivně?“

Respondent: „Určitým způsobem asi zasáhla, protože každej člověk si občas řekne, že by chtěl tu práci, chtěl by být mezi těma lidma. Já jsem měla práci, která mě dávala hodně

a bylo to vlastně s lidma práce a to určitě chybí a tak si na to občas člověk vzpomene, že by chtěl zase něco takovýho, ale to už se nevytvoří a je to pryč. A pak je to takovej ten způsob, že jsem chtěla být vždy nezávislá a aby mě muž nemusel živit, takže vždy jsem si šla za tím, že já se musím postarat a vždy se mi to vedlo, no a teď vlastně se to všechno změnilo a hlavně z důvodu té nemoci, tak to špatně působí na ten můj psychický stav. Na druhou stranu jsem ubezpečovaná, že nemusím vzít jakoukoliv práci, pouze pokud by mě naplňovala a bavila, tak si to svým způsobem užívám. Ale je jasný, že někdy to na mě dopadne, že tu práci nemám, no. Že v hlavě je pořád, co kdybych chodila do práce, co kdybychom vydělávali víc a mohli si dovolit ještě tohle a ještě tohle, ale jak říká manžel na prvním místě je zdraví, pak práce.“

Výzkumník: „A myslíte si, že ta Vaše nezaměstnanost ovlivňuje psychiku partnera nebo dětí?“

Respondent: „Myslím si, že manžela a dceru to určitě neovlivňuje, že s tím problém není, tak více méně nepřemýšleli ani o práci, protože viděli, že zdravotně jsem na tom nebyla dobře, takže brali na prvním místě to, aby byl člověk v pohodě. Je pravda, že na syna to asi zapůsobilo jinak, že ten se teď osamostatňuje, když vidí, že je problém sehnat dobře placenou práci, tak spíš jeho to psychicky ovlivnilo. Že si myslel, že udělá školu a bude mít nabídek a ono ne a vidí mě s praxí, že nic pořádnýho taky sehnat nemůžu, takže jeho to ovlivnilo asi z tohodle důvodu.“

Výzkumník: „A cítíte nějaké napětí v rodině, které by mohlo souviset s Vaší nezaměstnaností?“

Respondent: „Tak samozřejmě, že občas mluvíme, že občas se nějaká práce naskytne, že by to bylo docela fajn. Nebo jsou známý, tak jako jim pomoc. To je občas a moc toho nebylo. Ted' mám třeba nabídku, kterou hodně zvažuju, ale už teď vím, že ji asi nevezmu, protože ta desetiletá holka mě jako docela dost potřebuje, je na mě zvyklá a i co se týká těch koníčků co má. A tohle by byla zase práce od rána, pomalu do večera a soboty, neděle a to pro mě, to, že člověk přinese domů třeba o 15 tisíc víc, tak to nutností není a to raději budu s nima trávit ten čas, jak trávím než, aby mě ještě neznala. Takže tak. Ale že by bylo vyloženě nějaké napětí to ne, spíš se tak bavíme, jakou práci vzít a ne vzít, no.“

Výzkumník: „Tak, ještě tu mám pár otázek z poslední kategorie, jestli Vám je partner a rodina psychickou oporou?“

Respondent: „Je, tak určitě a kdyby mi nebyli oporou, tak je určitě člověk už dávno v nějaký práci a nevydržel by to doma v nějakým tlaku a určitě ano, je mi velkou oporou. Vlastně je to on, kdo nechtěl, abych šla do práce, abych se hlavně dala do pořádku a ne jít a vzít za každou cenu nějakou práci a ani těch nabídek jako moc není. My jsem ještě v takovém okrese, kde toho opravdu moc není a to je více slibů, než těch skutků. Takže tak.“

Výzkumník: „A přátelé Vám poskytují psychickou oporu?“

Respondent: „Taky, určitě. Taky tím, že se mi snaží dát vědět o nějaký práci, když je. A hlavně se stýkáme se švagrovou, ta je taky nezaměstnaná, takže si tak vždy povykládáme a navzájem se podpoříme, no.“

Výzkumník: „A poslední otázka tedy, jestli si připadáte někdy v té Vaší situaci opuštěná?“

Respondent: „Určitě, jako kolem mě je hodně lidí, co mě podporují a nejsme na tom finančně nějak špatně, ale hodně na mě doléhá situace mladých lidí. Takže to nevztahuju ani nějak na sebe, protože si přijdu zaopatřená, samozřejmě, že si člověk někdy připadá na všechno sám, ale v podstatě si na tudle domu žijeme ještě moc hezky. Ale co se týká těch mladších lidí, vyučej se, nemají práci, nikdo je nezaměstná. Vidím to kluk, choděj, posílaj maily, nikdo se jim neozve, práci jim nedaj slibujou, nebo jim nezaplatěj, choděj na brigády a nikdo jim nedá smlouvu, každěj si dělá, co chce a to se mě hodně dotýká, no. Protože si říkám, jak mají žít slušně, když jim nikdo nedá příležitost, když jsou třikrát do práce a nikdo jim nezaplatí a to se mě hodně dotýká. Takže to se mě dotýká a je to pro mě větší zátěž než to, že já jsem nezaměstnaná, já to nějak zvládnou. Na tu psychiku to na mě působí asi jako hůř no, protože já beru, že já jsem zabezpečená, mám bydlení, nemáme žádný hypotéky nebo dluhy, no.“

Výzkumník: „Tak jo, tak mockrát děkuji za Váš čas. Nashledanou.“

PŘEPIS ROZHOVORU S RESPONDENTEM

- rozhovor byl poskytnut dne: 21. 3. 2012
- respondent je muž (v textu pod jménem pan Karel)

Výzkumník: „Tak já se Vás budu ptát nejdříve na takové obecnější otázky, takže kolik je Vám let?“

Respondent: „55 skoro 6.“

Výzkumník: „A jaké máte ukončené vzdělání?“

Respondent: „Střední s maturitou. Teda jako vyučenej jsem klempíř, ale dodělal jsem si ještě maturitu.“

Výzkumník: „A jaký je tedy důvod Vaší nezaměstnanosti?“

Respondent: „No tak, důvod nezaměstnanosti. Ty je situací v místě, no. No třeba v Praze, tam by se člověk jako já, jako něco našel. Tady, ne. Navíc co je tady většího, kde shánět, leda v tabákovce, ale já jsem dostal infarkt, takže nesmím dělat noční, neměl bych dělat dvanáctky, ale to je, to mi všechno doktor řekne, ale nemám na papíře nic. Na papíře jsem oficiálně zdravěj. Tady jsem si musel jít zvlášť pro potvrzení k doktorům, že teda opravdu tu srdeční příhodu jsem měl a že teda ty nějaký omezení mám a aby jako jsem to měl potvrzený, no.“

Výzkumník: „Dobře, takže by se dalo říci, že k té Vaší nezaměstnanosti přispívá hodně Váš zhoršený zdravotní stav?“

Respondent: „Né, né. To je až na druhým místě, na prvním je vládní politika, protože oni tam jsou na to, aby zařídili, aby my jsme si mohli svý peníze vydělat, ale oni si tak ty svoje peníze vydělaj a my už jsme v hajzlu. Nic se tady nevyrabí. Kutná Hora to bejvalo město strojírenský a dneska je jedno z nejhorších měst na práci.“

Výzkumník: „A vy jste tedy ženatý a máte nějaké děti?“

Respondent: „Jsem ženatý, mám dvě děti. Dospělý už.“

Výzkumník: „Takže ty už jsou ekonomicky aktivní?“

Respondent: „Jsou, od těch si teď já už můžu půjčovat peníze.“

Výzkumník: „Tak dál jestli se můžu ptát na otázky kolem Vašeho bydlení. Jak a kde Vaše rodina bydlí?“

Respondent: „To jsou důkladnější otázky, jak u sčítání (smích). No, máme domek a kluci ty už bydlej v Praze každej jako zvlášť. No a my bydlíme teda s manželkou, no. Přece tam nebudu luxovat sám (smích).“

Výzkumník: „A ta nezaměstnanost byla důvodem ke změně Vašeho bydlení?“

Respondent: „Ne, to bydlíme pořád stejně.“

Výzkumník: „A šetříte nějakým způsobem ve výdajích spojených s bydlením?“

Respondent: „Co? Jestli šetřím?“

Výzkumník: „Ano, zda se snažíte nějakým způsobem ušetřit.“

Respondent: „No, tak chtěli bysme šetřit, ale splácíme pořád ještě hypotéku a ty mě nechťjí nechat šetřit. Je mi 56 řekněme už, a kdyby to se mnou teďka seklo, tak tam budu mít nedožitejch 56 a hypotéku mám ještě na 9 let. To je podpora státní a všeobecně. Tady Číňan si jde postavit fabriku, plac dostane zadarmo, daně mu odpustěj a mě neodpustí ani korunu nikdo. A vlastním lidem.“

Výzkumník: „Tak dostaneme se k otázkám ohledně nakupování. Jestli došlo k nějakým změnám v nakupování v rámci té nezaměstnanosti a jestli byste to mohl popsat?“

Respondent: „No, tak už si nekupuju tučný věci, no. Protože to holt nesmim.“

Výzkumník: „Ale tak to je hlavně kvůli Vašemu zdraví, že? A nějaká změny, které by souvisely spíše s Vaší nezaměstnaností?“

Respondent: „No, ale ty tučný jsou zase levný. Takže, když si teď chci kupovat netučný a zdravý, tak je to naopak drahý. Třeba ty salámy, ty jsou tučný, je v tom spousta šmējďů, ale jsou levný no. A víte proč? Protože tedy nás stát chce všechny brzo zabít, abychom se nikdo nedožil důchodu, tak tučný věci jsou levnější, než věci zdraví no. Takže, když chcete ušetřit, kupujete si věci nezdraví a pak dopadnete jak já. Že jste bez práce, splácíte hypotéku, máte blbý zdraví a musíte si kupovat drahý věci, aby to s Váma nepraštilo, protože by neměl kdo doplatit hypotéku.“

Výzkumník: „Dobře, takže by se dalo říci, že se teď více orientujete na svoje zdraví?“

Respondent: „No, tak musím, protože já se orientuju hlavně na to, abych přežil alespoň do tý doby, abych zaplatil tu hypotéku a pak děj se vůle boží, no.“

Výzkumník: „A v jiných výdajích spojených s nakupováním šetříte, jako je oblečení, vybavení do domácnosti nebo něco jiného, co by Vás napadlo?“

Respondent: „Oblečení? Oblečení, to mám třeba deset let starý, tak na co si kupovat nový a manželka si kupuje, ale asi ne tolik. On toho člověk ani moc nepotřebuje. Barák máme zařízenej, vybavenej. Jen tu hypotáku doplatit, no.“

Výzkumník: „Dobře. Teď se Vás budu ptát na otázky ohledně stravování. Vy jste už zmínil před chvílí nějaké změny a došlo ve stravování ještě k nějakým změnám, které by mohly souviset s Vaší nezaměstnaností?“

Respondent: „No, víc nás zajímají ty akce v supermarketech. No akorát už nechodím ve čtvrtek do Kauflandu, protože by mě tam ty druhý s těma hůlkami mohli ublížit, takže tam chodím až tak v pátek večer, no (smích). Ale oni tam těch věcí levných, co jsou v akci, taky nenechaj, no.“

Výzkumník: „A ještě poslední otázka ohledně stravování, jestli došlo k nějakým změnám ve stravování v restauracích. Jestli jste se třeba dříve více stravoval v restauracích?“

Respondent: „Ano, samozřejmě, že víc, za jedno jsem nebyl doma, že jo. Nemohl jsem si usmažit vajíčka ani topinky, a když se jelo na práci, tak jsem se musel někde najíst, to je jasný no.“

Výzkumník: „Takže dřív jste v rámci toho zaměstnání navštěvoval restaurace a to se tedy změnilo.“

Respondent: „Protože žádná stavební profese, jedině úředníci mají závodní jídelny. Dělníci, nikdy, ty jedí po půdách, po sklepích nebo po hospodách, no.“

Výzkumník: „Tak teď se dostaneme k volnočasovým aktivitám, jestli byste mohl popsat, zda došlo k nějakým změnám v trávení Vašeho volného času s rodinou, které by mohly souviset s nezaměstnaností?“

Respondent: „Nó, chodím s károu do lesa na klacky. Abych se neukousal nudou, a taky na tý káře uvezu dost klacků, tak mám topení na dva dni.“

Výzkumník: „Takže dalo by se říci, že to souvisí i s šetřením za topení?“

Respondent: „No, tak to určitě. Jednak mám pohyb, to potřebuju, zabiju čas, protože bych neměl do čeho píchnout a ještě ušetřím na topení, no.“

Výzkumník: „Aha a k nějakým změnám v trávení vašeho volného času s rodinou došlo, třeba zda jste jezdili na dovolené, do divadel a teď už ne?“

Respondent: „No, to ani ne. Já byl od rána do večera v práci a o víkendu jsem byla rád, že jsem doma, to spíš manželka jezdila s mojí sestrou a to jezdí pořád. Jezdí do lázní do Maďarska nebo do těch divadel, no. A já na to nikdy nebyl, takže teď chodím na ty klacky, abych byla alespoň k něčemu užitečnej, když peníze nevydělám.“

Výzkumník: „A děti už máte velké, takže tam zřejmě k žádným změnám nedošlo?“

Respondent: „No, ta k nám jezdí. Já nevím, jednou za 14 dní asi tak no.“

Výzkumník: „A vy sám jste se musel vzdát svých koníčků?“

Respondent: „No, musel. Tak můj hlavní koníček, co mě fakt bavilo, byla práce, že jo. A tu teď nemám, takže to je hodně blbý no.“

Výzkumník: „Tak, teď se dostáváme k otázkám, kdy se Vás budu ptát na Vaše sociální kontakty a rodinnou oporu. Změnil se Váš vztah s manželkou?“

Respondent: „No, to se moc nezměnil. Spíš vůbec, ona chodí pořád do práce, já jsem doma, ale stejně se vidíme, až ona přijde z práce, no.“

Výzkumník: „A změnil se nějakým způsobem Váš vztah s dětmi, co se týká Vaší nezaměstnanosti?“

Respondent: „Tak já jsem říkal, že si teď od nich půjčuju peníze, to jsem si dělal srandu. Ale ten vztah se změnil, no. Spíš, že ví, že jsem doma, tak mi dají na hlídání vnoučka, tak to jsem rád. A mám na ně víc času, že když přijedou, nemusím nikam letět do práce, no.“

Výzkumník: „A udržujete nějaké přátelské kontakty?“

Respondent: „Tak to právě moc ne. Já jsem měl hlavně za kamarády chlapy v práci, že jo. Že sme něco udělali a pak šli na pivo. No a co já se tam teď k nim mám cpát nebo jim volat, kde zrovna dělaj, že se tam zastavim? To je divný, takže se s nima už nevidám. Občas se někde potkáme v krámě, tak se mě zeptaj, co zdraví, ale nijak víc se už nevidáme. A jinak k nám občas přijdou nějaký známý od manželky, ale tak to jsou spíš její kamarádky, takže to mě moc nezajímá.“

Výzkumník: „A změnil se Vám nějakým způsobem hodnotový žebříček, že si třeba teď více vážíte jiných věcí, než dříve?“

Respondent: „Tak to asi ne.“

Výzkumník: „Dobře, tak teď bych se Vás zeptala na pár otázek ohledně Vašeho psychického stavu. Zda by jste popsal Váš současný psychický stav, jak se cítíte po psychické stránce?“

Respondent: „Tak já Vám to řeknu asi takhle, člověk se chodí ptát na práci. Teď víte, že tohle a tohle nemůžete vzít, že by to s Váma za pár dní někde seklo, tak máte omezený možnosti. A to, co bych třeba mohl dělat, tak Vám řeknou, my se Vám ozveme a už Vám nikdo nezavolá, no a po dvou měsících si připadáte doslova už jak onuce, jak hadr. Že vidíte, že už nejste potřebnej, je mi skoro 56 a každě už chce mladší, co se starym dědkem, co nemůže dělat 12 hodin v kuse, že jo. To už pak člověk nemá ani nějaký smysl života, no.“

Výzkumník: „No, to chápu. A myslíte si, že tento Váš stav ovlivňuje i vaše okolí, myslím tím manželku popřípadě děti?“

Respondent: „Tak to je jasný. Manželka se snaží mi dodat trochu elánu, ale taky už je z toho někdy nešťastná, když vidí, jak to dneska funguje. Že člověk jenom lítá po úřadech, aby měl razítko, shání práci a je to k ničemu, no.“

Výzkumník: „A cítíte nějaké napětí v rodině, které by mohlo být způsobeno Vaší nezaměstnaností?“

Respondent: „Tak to zas napětí ne.“

Výzkumník: „Dobře, děkuji. A teď tu budu mít posledních pár otázek, zda Vám manželka či rodina poskytují psychickou oporu?“

Respondent: „Jo, tak to hodně. Já nemít manželku, tak nevím, co bych dělal. To zas je pravda, že si tohle uvědomuju, jednak ona vydělává a taky se o mě stará. Navaří, napeče, uklidňuje mě vždycky, když přijdu rozčílený taky z toho úřadu nebo od někudy, kde jsem se byl ptát na práci. A děti...no hlavně starší kluk, ty sem teď docela jezdě i s vnukem, tomu jsou dva a to malý dítě Vám dodá na chvíli novou energii no, takže v tomhle mi dost pomáhají.“

Výzkumník: „A poskytují Vám přátelé psychickou oporu?“

Respondent: „No, tak jak už jsem řekl, já pořádně žádný přátele nemám. Takže neposkytují.“

Výzkumník: „A poslední otázka, zda si připadáte v této životní situaci opuštěný?“

Respondent: „No, to je jasný. Manželka odejde do práce a jsem na baráku sám. Člověk chtěl postavit velkej barák a najednou je v něm člověk sám. Ono všechno tak uteče, kluci vyrostli, to se člověk ani nestačil otočit a než se dal barák do pucu, tak už bydlí sami. No, takže to víte, že si připadám sám, že jsem si myslel, že bude barák plnej lidí a nic, no.“

Výzkumník: „Dobře, tak Vám děkuji za Váš čas a odpovědi a nashledanou.“